

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská práce

Eva Rajzlová

**Bedřich Mendl (1892 – 1940). V obraze své rodinné
korespondence.**

**Bedřich Mendl (1892 – 1940). In a Mirror of His
Correspondence.**

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 21. června 2011

Eva Rajzlová

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Jiřímu Hnilicovi za jeho trpělivost, odborné vedení a cenné rady. Chtěla bych také poděkovat, pracovníkům Archivu Akademie věd České republiky, jmenovitě Janu Chodějovskému, za ochotu a pomoc při mém bádání.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá životem prof. Bedřicha Mendla a jeho korespondencí s manželkou Eleonorou Mendlovou. Na základě rozboru této korespondence hledá každodennost českého badatele na služebních cestách po domácích i zahraničních archivech.

Bedřich Mendl byl český historik a první profesor hospodářských a sociálních dějin na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Vyrůstal a studoval v Praze, kde se také seznámil se svou manželkou Eleonorou Mendlovou. V letech 1916 až 1920 působil jako středoškolský profesor v Hořicích. Po návratu do Prahy pracoval pro Státní historický ústav a vyučoval na Karlově Univerzitě. Kvůli svému židovskému původu musel po začátku druhé světové války odejít do penze. Nedlouho poté, v září roku 1940, spáchal sebevraždu.

Klíčová slova

Bedřich Mendl, Eleonora Mendlová, česká historiografie, životopis, rodinná korespondence, dějiny každodennosti

Summary

This bachelor's thesis was an analysis of family correspondence of Professor Bedřich Mendl. The thesis sought for everyday life of the Czech historian on his official journeys in both Czechoslovakia and abroad, where he searched in archives for Czech manuscripts.

Bedřich Mendl was a Czech historiographer and the first professor of the Institute of Economic and Social History at the Faculty of Arts at Charles University. He was raised in Prague where he also met his future wife Eleonora during his studies. From 1916 to 1920, he worked in Hořice as a high school teacher. After his return to Prague in 1920, he became an employee of the State Editorial Institute. He started to teach at Charles University after he gained his *venia docendi* in 1927. Because of his Jewish origin, he was forced to leave the university in 1940. A few months later he committed a suicide.

Keywords

Bedřich Mendl, Eleonora Mendlová, Czech historiography, biography, family correspondence, the history of everyday life

Obsah

Úvod.....	7
A. Literatura	9
B. Archivní prameny	11
1. Bedřich Mendl (1892 – 1940).....	14
1.1. Dětství a studium.....	14
1.2. Život v Hořicích	16
1.3. Profesní růst v letech 1920 – 1938	18
1.4. 1939 – 1940.....	20
1.5. Po smrti.....	22
2. Korespondence s manželkou	25
2.1. Města	27
2.2. Práce v archivech.....	31
2.3. Ubytování.....	37
2.4. Stravování	39
2.5. Volný čas	40
2.6. Doprava.....	44
2.7. Rodina.....	46
2.8. Kongresy	49
Závěr	52
Seznam zkratek.....	54
Prameny a literatura	55
Přílohy	59
Seznam příloh	59

Úvod

V září roku 2010 uplynulo sedmdesát let od tragické smrti historika Bedřicha Mendla, prvního profesora katedry hospodářských a sociálních dějin na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Přestože zůstává ve stínu některých svých současníků, jeho význam pro českou historiografii je neoddiskutovatelný. Svým zaujetím pro hospodářské a sociální dějiny si získal výjimečné postavení na Filozofické fakultě, neboť ve 20. a 30. letech 20. století byl tento obor velmi mladý a teprve si tvořil svou metodologii a postavení mezi ostatními historickými disciplínami. Tato specializace mu tedy dala možnost pracovat s novým typem pramenů a aplikovat při jejich zpracování nové vědecké přístupy, kterými se inspiroval u svých zahraničních kolegů. Tímto způsobem obohacoval i českou historickou vědu a jeho práce se staly předmětem zájmu dalších generací historiků.¹

Důležitou součástí jeho pracovního života byla činnost ediční. Jeho nejzávažnější edicí bylo zpracování brněnských městských knih.² Po dokončení studií na univerzitě spolupracoval na vydávání nových svazků řady *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*. Z pozice zaměstnance Státního historického ústavu vydavatelského objížděl ve 20. letech a na začátku 30. let české i zahraniční archivy, ve kterých vyhledával a zpracovával bohemika z doby vlády Karla IV. Z těchto cest psal své manželce Eleonoře obsáhlé dopisy. Právě písemný styk mezi manžely Mendlovými se stal těžištěm mé bakalářské práce.

V Archivu Akademie věd ČR, který spravuje většinu Mendlovy pozůstalosti, je v historikově fondu uloženo několik kartonů jeho korespondence. Jedná se o korespondenci osobní a rodinnou, která čítá několik stovek adresátů. Písemný styk mezi Bedřichem a Eleonorou je v rámci fondu ojedinělý svým rozsahem, neboť čítá více než stovku dopisů. Unikátní je také fakt, že autorem drtivé většiny listů je sám Mendl, dopisy jeho ženy jsou zachovány pouze dva. Dopisy Mendlem odeslané jsou pak součástí zachovalé korespondence s matkou a několika fondů od jiných původců, a to Mendlových univerzitních kolegů.³

¹ Viz podkapitola A Literatura.

² MENDL Bedřich, *Knihy počtů města Brna z let 1343 – 1365*. Brno 1935.

³ Viz níže Archivní prameny.

Mendlovy dopisy manželce poskytují jedinečný vhled do každodennosti badatele na cestách, který jiná Mendlova odeslaná korespondence neobsahuje. Proto jsem se zaměřila ve své práci výhradně na korespondenci mezi Bedřichem a Eleonorou. Mým cílem bylo odhalit, jakou výpovědní hodnotu může mít tento typ bezprostředního a soukromého písemného projevu pro dnešního čtenáře a jak může doplnit profil osobnosti, která je jinak hodnocena převážně skrze svoji vědeckou činnost. Mendl si psal deník jen krátce a to v dětských letech.⁴ Až na krátkou vzpomínku na své působení v Hořicích po sobě nezanechal ani žádné memoáry. Rodinná korespondence tak jako jediná obsahuje jeho soukromé myšlenky.

Bakalářskou práci jsem rozdělila do dvou základních celků. První z nich obsahuje podrobný životopis Bedřicha Mendla. Členění do pěti podkapitol je spojeno s Mendlových kariérním růstem, protože změna pracovního poměru ve většině případů ovlivnila jeho osobní život, málokdy se tak dělo naopak. Biografii jsem doplnila shrnutím vzpomínek, referátů a přednášek, které vycházely po jeho smrti a utvářely tak představu o jeho osobnosti.

Ve druhém celku jsem se věnovala Mendlově korespondenci s manželkou Eleonorou. Tento úsek jsem původně chtěla celý řadit chronologicky kvůli přehlednosti, ale nakonec jsem využila skutečnosti, že se v Mendlových dopisech pravidelně opakuje několik témat. V první podkapitole Města jsem však vytvořila chronologicky řazený itinerář Mendlových cest, který by měl usnadnit orientaci v dalších částech práce. Následné podkapitoly jsou pak tvořeny souhrnem zmínek, které se k danému tématu průběžně v korespondenci vyskytují. Mendl manželku zpravidla zpravoval o svém denním režimu, díky čemuž se zachovaly informace o otevíracích dobách archivů, o stavu hotelových pokojů, místní dopravy atp.

Podkapitola Kongresy z tohoto systému vyčnívá, neboť je založena na několika dopisech a pohledech, ve kterých Mendl podrobně popisuje kongres ve Varšavě a stručně podobnou akci v Bukurešti. Tyto události se vymykají obvyklým Mendlovým cestám po archivech, proto jsem je zařadila do zvláštní kapitoly.

⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 8 – Deník z roku 1904.

A. Literatura

O Bedřichu Mendlovi nebyla zatím vydána žádná monografie, která by komplexně shrnovala jeho život a dílo. Proto bych literaturu, která se věnuje jeho osobnosti, rozdělila do dvou skupin. Do první skupiny bych zařadila příspěvky shrnující historikův život, druhá by pak zahrnovala práce hodnotící Mendlův vědecký odkaz.

První kategorii tvoří především nekrology a články či přednášky vzniklé při výročí historikova narození a smrti. Pravděpodobně nejpodrobnější životopis Mendla je součástí sborníku, který byl vydán k 100. výročí od jeho narození. Autory jsou Alena Míšková a Jan Paďourek.⁵ Ve stejném sborníku se Jan Havránek zabývá historikovým působením na Karlově univerzitě, a to od studentských let až po jmenování mimořádným profesorem a založení katedry hospodářských a sociálních dějin.⁶ Josef Polišenský přispěl do sborníku osobní vzpomínkou na Bedřicha Mendla⁷, neboť ve druhé polovině 30. let docházel na Mendlův seminář a seznámil se tak s jeho pracemi o problematice vlivu a významu objevitelských cest pro hospodářství evropských zemí. Z pohledu manželky popsala Eleonora Mendlová několikaletý pobyt svého manžela a rodiny v Hořicích pro tamější regionální sborník Pod Zvičinou.⁸ Z další literatury je nutno zmínit studii Hany Pátkové, která stručně popsala každodennost Mendlových editorských.⁹ Mendlův základní životopis je také přístupný přes webové stránky projektu Zmizelé elity.¹⁰ Jedná se o projekt Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky, jehož cílem je dokumentovat důsledky nacistické okupace pro personální složení české vědecké obce a

⁵ MÍŠKOVÁ Alena - PAĎOUREK Jan, *Bedřich Mendl 29. srpna 1892 - 28. září 1940*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 9-29.

⁶ HAVRÁNEK Jan, *Bedřich Mendl a Karlova univerzita*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 41-45.

⁷ POLIŠENSKÝ Josef, *Bedřich Mendl, průkopník studia dějin expanze Evropy*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 47-51.

⁸ MENDLOVÁ Eleonora, *Prof. Bedřich Mendl a Hořice*. Praha 1948.

⁹ PÁTKOVÁ Hana. *Editor na cestách. Sonda do každodennosti archivních badatelských cest ve dvacátých a třicátých letech 20. století*. In: Archivní časopis 50, 2000, č. 3. s. 146-154.

¹⁰ *Zmizelé elity*, <http://www.zmizele-elity.usd.cas.cz/files/pdf/MENDL_Bedrich.pdf> [cit. 10. června 2011].

připomenout jednotlivé životní osudy jejích představitelů, postižených nacistickou perzekucí.

Autoři, jejichž práce jsem zařadila do druhé kategorie, zkoumají především Mendlův význam pro historiografii a snaží se začlenit metodologické postupy Bedřicha Mendla do širšího kontextu - najít vlivy, které Mendlovo historické bádání formovaly a které se poté on sám snažil prosazovat mezi českými badateli.

Základní informace o tématech Mendlovy práce a jeho metodologických postupech lze nalézt v Přehledných dějinách českého a slovenského dějepisectví od Františka Kutnara a Jaroslava Marka.¹¹

Dílčí články v již zmíněném sborníku k 100. výročí od historikova narození ukazují rozmanitost témat, kterým se Mendl za svého života věnoval. Již uvedený příspěvek Josefa Polišenského se dotýká významu Mendlovy práce pro dějiny expanze Evropy. Tamara Holmanová rozebrala vztah Bedřicha Mendla k hořickému regionálnímu dějepisectví, který je ovlivněn Mendlovou prací pro místní archiv a jeho zájmem o hospodářské dějiny.¹² V úvodu svého článku připomíná Milena Borská-Urbánková, že Bedřich Mendl byl jedním z prvních českých historiků, kteří se věnovali sociálním poměrům ve městech.¹³ Část Jaroslava Pátka slouží jako shrnutí Mendlovy badatelské činnosti a připomíná její často stále aktuální vědeckou hodnotu.¹⁴

Zmínky o Bedřichu Mendlovi se často objevují v publikacích, které se věnují teorii historické vědy či dějinám dějepisectví, protože byl považován za pokrokového historika, který se zajímal o nové proudy v historické metodologii a aplikoval je i při svém bádání. Článek Veroniky Vyčichlové Bedřich Mendl a francouzské dějepisectví¹⁵ a její kniha Počátky formování konceptu dějin mentalit v české

¹¹ KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, Praha 1997.

¹² HOLMANOVÁ Tamara, *Bedřich Mendl a jeho vztah k hořickému regionálnímu dějepisectví*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 53-58.

¹³ BORSKÁ – URBÁNKOVÁ Milena, *Sociální a majetková struktura městských rad v Českých Budějovicích v době předhusitské a husitské*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 107 – 145.

¹⁴ PÁTEK Jaroslav, *Aktuální význam díla Bedřicha Mendla*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 33 – 40.

¹⁵ Veronika VYČICHOVÁ, *Bedřich Mendl a francouzské dějepisectví*. In: Východočeské listy historické 17-18, 2001. s. 181-202.

historiografii¹⁶ se zabývají vztahem Bedřicha Mendla k francouzské historiografii, především ke škole Annales. Stat' Jana Horského, obsažená v již zmíněném výročním sborníku, zkoumá vliv sociologa Maxe Webera na historikovo dílo. Autor vztah Mendla k Weberově metodologii a k užívání jeho pojmosloví rozebírá i v dalších studiích.¹⁷ Článek Martina Nodla Bedřich Mendl a sociální dějiny středověku, který je součástí rovnou dvou publikací,¹⁸ se věnuje zařazení metodologických postupů Bedřicha Mendla do kontextu české historiografie na začátku 20. století.

Vzhledem k významu Bedřicha Mendla pro českou historiografii je jeho osobnost zmíněna i v dalších odborných pracích, které se zabývají vývojem české historiografie v kontextu evropském.¹⁹

B. Archivní prameny

Pozůstalost Bedřicha Mendla je uložena v Archivu Akademie věd České republiky, v Archivu Univerzity Karlovy a v Archivu Národního technického muzea.

V poznámkách studie od Aleny Míškové a Jana Paďourka²⁰ je uveden odkaz na osobní složku Bedřicha Mendla ve fondu Ministerstva školství a národní osvěty uloženém v Národním archivu, avšak složka nebyla po mé objednávce nalezena.

Nejrozsáhlejší osobní fond se nachází v Archivu AV ČR. Čítá 25 kantonů z let 1898 až 1978. Z inventáře zpracovaného Eliškou Čáňovou, který obsahuje nejen

¹⁶ Veronika STŘEDOVÁ, *Počátky formování konceptu dějin mentalit v české historiografii*. Praha, 2008.

¹⁷ HORSKÝ Jan, *Bedřich Mendl a noetika Maxe Webera*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla. s. 71-78. a HORSKÝ Jan, *Dějezpytec a pojmosloví*. In: Kulturní a sociální skutečnost v dějezpytném myšlení. Příspěvky k dějinám českého dějepisectví Gollovy školy. Ústí nad Labem 1999. s. 9-47. a HORSKÝ Jan, *Struktura*. In: Kulturní a sociální skutečnost v dějezpytném myšlení. s. 186-203.

¹⁸ Martin NODL, *Bedřich Mendl a sociální dějiny středověku*. In: Jaroslav Goll a jeho žáci. České Budějovice – Pelhřimov 2005, s. 475-501 a Martin NODL, *Dějepisectví mezi vědou a politikou: úvahy o historiografii 19. a 20. století*. Brno, 2007.

¹⁹ Například: Jaroslav MAREK, *O historismu a dějepisectví*, Praha 1992.; BENEŠ Zdeněk, *Podmínky nástupnictví. Znovuobsazení profesur československých dějin na Univerzitě Karlově v roce 1937*. In: Kultura jako téma a problém dějepisectví. Brno 2006. s. 171-183.; KUČERA, Martin, *Studentská anketa k výročí M. Jana Husa v roce 1915. Z dějin mínění české tvůrčí inteligence za první světové války*. In: Pocta profesoru Zdeňku Kárníkovi. Sborník příspěvků k jubilantovým sedmdesátinám. Praha, 2003. s. 119-142.

²⁰ MÍŠKOVÁ Alena – PAĎOUREK Jan, *Bedřich Mendl*, s. 15.

informace o fondu, ale také Mendlův stručný životopis, lze vyčíst, že velkou část pozůstalosti věnovala archivu Mendlova manželka Eleonora a zbytek pozůstalosti byl zakoupen v roce 1981 od jeho dětí.²¹ Fond se skládá z životopisných materiálů, z rozsáhlé korespondence rodinné i osobní, dále jsou zde uloženy podklady pro vědecké i populárně vědecké práce, přednášky, referáty, Mendlovy recenze, zprávy z veřejné činnosti, kam patří například soupis účastníků sjezdu československých historiků a příprava k úvodní řeči pro zahájení valné hromady Archivu pro dějiny a průmysl v Praze. V posledních kartonech se nachází recenze Mendlových publikací, nekrology, vzpomínkové články z novin či příspěvky z přednášek konaných k historickým životním výročím, dále pak bibliografie z let 1927 - 1930 a seznam knih, které byly Mendlovým za války odebrány z knihovny. Tyto dokumenty pravděpodobně velmi pečlivě sbírala a zakládala Mendlova manželka Eleonora, popřípadě je získávala od Mendlových bývalých spolupracovníků, soudě podle poznámek či věnování paní Eleonoře na okraji některých novinových výstřižků.²² Součástí fondu jsou také písemnosti rodinných příslušníků, především Eleonory Mendlové, a písemnosti cizí provenience, zahrnující například německé překlady básní.

Korespondence je uložena v šesti kartonech. Jedná se převážně o korespondenci došlou a čítá přes tři stovky jmen odesílatelů. Jsou v ní zahrnuti rodinní příslušníci, osobní korespondence s kolegy a přáteli, dále pak s úřady a institucemi. Korespondenci odeslanou lze najít pouze ve složkách obsahujících písemný styk s rodinou a v několika osobních fondech Mendlových univerzitních kolegů.

V Archivu Univerzity Karlovy se nachází osobní složka Bedřicha Mendla, která je součástí fondu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Složka obsahuje dokumenty, které se týkají Mendlova působení na univerzitě od roku 1927, ve kterém se stal soukromým docentem Univerzity Karlovy pro obor hospodářských dějin středověku a novověku²³, až do nuceného odchodu na trvalý odpočinek v roce 1940. Jedná se o nejrůznější žádosti související s finančními dotacemi pro výzkum či

²¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, ČÁŇOVÁ Eliška, *Inventář č. 147*. Praha 1990.

²² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 645 – poznámka na okraji článku Josefa Stránského.

²³ Viz níže kapitola Bedřich Mendl (1892 – 1940).

reprezentaci na sjezdu historiků, žádosti o Mendlovo jmenování mimořádným profesorem, zprávy o průběhu vyučování, protokoly postupu studií atd.

Poslední část Mendlovy pozůstalosti se nachází v Archivu Národního technického muzea. Badatelna archivu nebyla přístupná od 1. července 2010 k datu tisku této práce, proto se mi nepodařilo tyto archiválie prostudovat. Z prozatímního inventárního seznamu²⁴, který je přístupný z webových stránek Národního technického muzea, lze vyčíst, že fond se skládá z pěti krabic obsahujících především Mendlovy vědecké práce, drobné stati, rukopisy, novinové články, časopisy a posudky Mendlovy činnosti.

²⁴Archiv NTM, *Prozatímní inventární záznam č. 84*, ed. Jan Klepl, Praha 1946. <<http://www.ntm.cz/archiv/fondy-sbirky/224.pdf>> [cit. 17. června 2011].

1. Bedřich Mendl (1892 – 1940)

1.1. Dětství a studium

Bedřich Mendl se narodil 29. srpna 1892 v Břežanech u Českého Brodu Marii Mendlové, rozené Krásové²⁵, a Antonínu Mendlovi, který zde byl nájemcem dvora knížete Lichtensteina.²⁶ Ze sourozenců dospělosti dosáhly jen jeho dvě sestry, přežila ho sestra Hedvika, vdaná Friedová.²⁷ V důsledku otcovy nemoci se Mendlovi odstěhovali do Prahy, kde po smrti otce v roce 1903 zůstal Bedřich žít s matkou.²⁸

Do základní školy nastoupil v roce 1898 na obecnou chlapeckou školu U Nejsvětější Trojice. Ve třetí třídě musel být vzděláván doma, neboť po úrazu trpěl základem čočky, téměř oslepl a nesměl se pohybovat na přímém světle.²⁹ Po celý život pak nosil brýle a za šera špatně viděl. Po absolvování pěti tříd obecné školy odešel studovat na c. k. gymnázium v Praze v Žitné ulici, kde také v roce 1911 odmaturoval s vyznamenáním.³⁰

V akademickém roce 1911/1912 začal studium kombinace oborů dějepis a zeměpis na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze. Nenavštěvoval jen semináře určené pro své obory, ale zapsal se například i na přednášky arabského jazyka.³¹ Akademický rok 1912/1913 strávil Mendl ve Vídni, kde navštěvoval přípravný kurz Ústavu pro rakouský dějezpýt a specializoval se na studium paleografie.³² Poté opět pokračoval ve studiu v Praze na Filozofické fakultě, které ukončil v listopadu 1915 doktorskými zkouškami z oboru českých dějin a pomocných věd historických.³³ Přípravoval se také na pedagogickou zkoušku z dějepisu a Filozofické propedeutiky, jakožto předmětů hlavních, a zeměpisu,

²⁵ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 1 - Propuštění z domobranecké služby – obsahuje údaje o rodičích

²⁶ MÍŠKOVÁ Alena – PAĐOUREK Jan, *Bedřich Mendl*, s. 9 – 29.

²⁷ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 1 – Parte.

²⁸ MÍŠKOVÁ Alena – PAĐOUREK Jan, *Bedřich Mendl*, s. 9 – 29.

²⁹ *Tamtěž*, i. č. 7 – Cvičení po onemocnění oční chorobou.

³⁰ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, Osobní výkaz.

³¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 4 – Vysokoškolský index.

³² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 621, LISÁ Eva – referát pro seminář prof. Stloukala, 1947.

³³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o nástupu do jednotlivých funkcí.

předmětu vedlejšího. Ačkoliv hlavní předměty splnil velmi dobře, zkoušku ze zeměpisu musel opakovat. V roce 1917 byl pak uznán způsobilým vyučovat filozofii, dějepis a zeměpis na vyšších středních školách³⁴, od roku 1919 mohl oficiálně vyučovat obchodnímu dějepis a zeměpisu.³⁵

V době studií byl aktivním členem Svazu československého studentstva, kde reprezentoval Národní stranu svobodomyšlnou. Z pozice zástupce svazu a předsedy redakční rady připravoval na jaře 1915 vydání almanachu k 500. výročí úmrtí mistra Jana Husa. Jednou ze čtyř částí měla být krátká vyjádření předních kulturních osobností o jejich poměru k Husovi a husitství. Podrobné informace o organizaci a nesnázích při přípravách publikace jsou zachovány díky Mendlovu deníku, do kterého zapisoval nejen základní úkoly, ale také téměř přesné znění často kuriózních rozhovorů s vybranými osobnostmi.³⁶ Almanach však nakonec kvůli nevhodnému načasování nebyl vydán.³⁷

Ve válečných letech po skončení studií byl povolán v květnu 1915 do domobranecké služby³⁸, avšak po následné prohlídce v červnu téhož roku službu nenastoupil, neboť byl shledán ke každé domobranecké službě neschopným.³⁹ V roce 1922 byl propuštěn z branné povinnosti s povinností platit vojenskou daň.⁴⁰ Toto rozhodnutí možná souvisí s celoživotními zdravotními potížemi, především se zrakem, protože již v páté třídě obecné školy byl osvobozen z tělesné výchovy a kreslení.⁴¹ Nechutí ke sportu či fyzické námaze však patrně netrpěl, což dokládají jeho zmínky o pravidelném cvičení, obsažené v dopisech manželce, a také jeho

³⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o nástupu do funkcí.

³⁵ *Tamtéž*.

³⁶ Například historik Jaroslav Bidlo (1868 – 1937) Mendlovi vynadal: „Proč přicházíte tak pozdě? ... Ale vy jste byl již před dvěma měsíci u jiných pánů a já mám dojem, že jsem tu páté kolo u vozu. Jest to z mé strany ješitnost, ale ješitnost jistě oprávněná.“ Záznam Mendl zakončil slovy: „Zůstal klidně sedět za svým psacím stole, když po celý čas mé audience si pohrával svými přednáškami, jakoby mi chtěl připomenouti vše, co neznám a co bude žádati u státní zkoušky. (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 602)

³⁷ KUČERA Martin, *Studentská anketa k výročí M. Jana Husa v roce 1915. Z dějin mínění české tvůrčí inteligence za první světové války*. In: Pocta profesoru Zdeňku Kárníkovi. Sborník příspěvků k jubilantovým sedmdesátinám. Praha, 2003, s. 119-142. V časopise Dějiny a současnost byl v roce 1993 uveřejněn článek, který se zabýval rozбором stejného archivního materiálu (MÍŠKOVÁ Alena - PAĐOUREK Jan, *Psychologický experiment Bedřicha Mendla. Neznámá anketa k 500. výročí upálení M. Jana Husa*. In: DaS 15, 1993, č. 1. s. 44-48.)

³⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 1 – Povolání k domobranecké službě.

³⁹ *Tamtéž* – Prohlášení o nezpůsobilosti k vojenské službě.

⁴⁰ *Tamtéž* – Osobní doklady.

⁴¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 2 – Školní vysvědčení.

legitimace do Klubu československých turistů.⁴² Stejně tak se mohlo jednat o domluvu a Mendl zůstal v Čechách pro potřeby školství, jak naznačuje ve svém příspěvku Martin Kučera.⁴³

1.2. Život v Hořicích

V roce 1916 přijal Bedřich Mendl místo suplujícího učitele na hořické obchodní akademii. Jeho manželka Eleonora ve své vzpomínce⁴⁴ přiznala, že dal přednost lépe placenému místu učitele na malém městě před, pro jeho vědecký rozvoj přínosnější, prací na Regestech v Praze⁴⁵, a to z důvodu zajištění své rodiny, což si vyčítala. Svatba s Eleonorou, rozenou Mráčkovou, kterou několik měsíců plánovali⁴⁶, se uskutečnila 15. ledna 1917⁴⁷. Alena Míšková a Jan Paďourek ve svém článku dodávají, že zahájit pedagogickou kariéru v Praze se mu nepodařilo také kvůli radikálním politickým názorům, kterými se pravděpodobně netajil, a proto nemohl nastoupit na pražskou státní střední školu.⁴⁸

Mendl však v Hořicích na vědu nezanevřel. Jak dále ve své stati uvádí Eleonora Mendlová, nejprve dopisoval své starší práce a nechával si zasílat archiválie z Prahy. Záhy však zjistil, že místní archiv v zámecké komoře se nachází v havarijním stavu. Nechal proto všechny archiválie převézt na trakaři k sobě domů, načež je třídil po večerech.⁴⁹ Díky této práci pro archiv se začal věnovat regionálním dějinám, které ho přivedly k dějinám agrárním, k nimž našel v Hořicích i v okolních archivech dostatek nezpracovaného materiálu. Z tohoto bádání vzešla řada článků Z novějších

⁴² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 6 – Legitimace.

⁴³ KUČERA Martin, *Studentská anketa k výročí M. Jana Husa v roce 1915*, s. 140.

⁴⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 630 – MENDLOVÁ Eleonora, Bedřich Mendl a Hořice, 1947.

⁴⁵ AAV ČR, Osobní fond Kamila Krofty, osobní korespondence, k. 6, i. č. 426 – korespondence s Mendlem.

⁴⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 5, i. č. 325, 15. 9. 1916 – dopis Evženu Šternovi o možnosti sňatku osob „různých vyznání“. – Mendl se narodil do židovské rodiny, ale v době svatby byl již pokřtěný katolík. Svůj židovský původ však netajil, neboť v korespondenci s manželkou se vyskytuje několik narážek, týkajících se jeho kořenů. Např. když při práci ve Vídni ztratil náladu kvůli strachu o svou rodinu, která trávila dovolenou na lyžích, kolega Antonín Friedl to prý nazýval „smutný žid“ (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 4. 2. 1929, z Vídně).

⁴⁷ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, k. č. 41, i. č. 482, Osobní výkaz.

⁴⁸ MÍŠKOVÁ Alena – PAĎOUREK Jan, *Bedřich Mendl*, s. 9 – 29.

⁴⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 20 - Dopis pro matku z roku 1917.

dějin agrárních pro Časopis pro dějiny venkova v letech 1919 a 1920. V tomtéž časopise byla otisknuta studie Hořicko v letech 1789 – 1848, která se věnovala do té doby málo probádanému tématu raabizace.⁵⁰ Mendl se zde také setkal s prací profesora Jandery⁵¹, který se zabýval dějinami města a panství hořického. Mendl plánoval, že Janderův materiál kriticky zpracuje a napíše dějiny Hořic, ale po návratu do Prahy se k němu již nedostal.⁵²

Ačkoliv učitelské začátky pro něj byly těžké a pro nedostatek profesorského sboru a financí neučil pouze dějepis a zeměpis, tedy předměty, pro které měl aprobaci, ale také češtinu a němčinu, současně učil i válečné invalidy psaní na stroji. To znamenalo mnoho povinností spojených s opravováním úkolů a příprav mimo pracovní dobu. Postupně se mu však podařilo po dohodě s vedením školy pedagogickou a vědeckou činnost skloubit.⁵³ Navíc ho učitelství bavilo, zejména výuka češtiny a dějepisu.⁵⁴ Nakonec prý vzpomínal na pobyt v Hořicích jako na jaro svého rodinného života i jaro národní.⁵⁵ Mendl se aktivně zapojoval do společenského života Hořic, a to jak v časech válečných, tak i v době poválečného nadšení. V bytě Mendlových se uskutečňovaly schůzky státoprávní demokracie, jejímž jednatelem se po válce stal, byl předsedou okresního osvětového sboru, promluvil na Husových oslavách v červenci 1918 a účastnil se i dalších podobných akcí, např. cyklů poválečných přednášek týkajících se politiky či historie, dále pak pracoval v muzeu.⁵⁶ Na druhou stranu se také matce svěřuje o složitých podmínkách, které přinesla válečná léta pro běžné obyvatelstvo, jako např. nedostatek některých potravin u obchodníků, kvůli kterému se stává pro rodiny úředníků, učitelů i dělníků výhodnější, když se stravují v obecně lépe zásobených hostincích.⁵⁷

⁵⁰ HOLMANOVÁ Tamara, *Bedřich Mendl a jeho vztah k hořickému regionálnímu dějepisectví*, s. 53-58.

⁵¹ Josef Stanislav Jandera (1776 – 1857), profesor matematiky na pražské univerzitě, zpracovával dějiny Hořicka. (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, s. 242.).

⁵² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 630 – MENDLOVÁ Eleonora, Bedřich Mendl a Hořice, 1947.

⁵³ AAV ČR, Osobní fond Kamila Krofty, osobní korespondence, k. 6, i. č. 426 – Korespondence s Mendlem.

⁵⁴ *Tamtéž.*; AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 630 – MENDLOVÁ Eleonora, Bedřich Mendl a Hořice, 1947.

⁵⁵ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 630 – MENDLOVÁ Eleonora, Bedřich Mendl a Hořice.

⁵⁶ *Tamtéž.*

⁵⁷ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 22. Dopis matce z roku 1917.

V roce 1918 přibyla do manželství prvorozená dcera Eleonora, o rok později syn Dušan. Poslední potomek, dcera Milena, se manželům narodila v roce 1921.⁵⁸ V srpnu roku 1919 se stal státním profesorem obchodní akademie Hořice.⁵⁹

V srpnu roku 1920 byl jmenován adjunktem Československého státního historického ústavu vydavatelského, kde měl pracovat na vydání nových svazků Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. To pro Mendla znamenalo nejen zvýšení platu⁶⁰, ale také odchod z Hořic a návrat do Prahy.

1.3. Profesní růst v letech 1920 – 1938

Bedřich Mendl spolupracoval na Regestech i při svém zaměstnání v Hořicích⁶¹, ale po zřízení Historického ústavu na začátku roku 1920 mu bylo nabídnuto v Praze oficiální místo adjunkta, kam měl nastoupit k 1. září 1920.⁶² Jeho úkolem bylo vyhledávat, přepisovat a zpracovávat bohemika z let 1355 – 1363.⁶³ V Historickém ústavu nakonec pracoval až do roku 1939, v roce 1933 se stal ředitelem instituce⁶⁴, když vystřídal svého předchůdce Jana Bedřicha Nováka.⁶⁵

Ministerstvo školství a národní osvěty v dubnu rok 1922 Mendlovi uložilo prohlédnout archivy a registratury statků Tuchoměřice, Chvala, Michle, Malešice, Okrouhlice a Německý Brod v zájmu ochrany písemných památek.⁶⁶ Zproštěn této služby pro ministerstvo byl v říjnu roku 1922.⁶⁷

V listopadu roku 1926 se Mendl přihlásil k habilitačnímu řízení pro obor hospodářského dějepisu středního a nového věku. Jako habilitační spis předložil práci Sociální krise a zápasy ve městech čtrnáctého věku doplněné statí

⁵⁸ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, Osobní výkaz.

⁵⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o nástupu do funkcí.

⁶⁰ *Tamtéž*, i. č. 10 – Platové dekrety.

⁶¹ AAV ČR, Osobní fond Kamila Krofty, osobní korespondence, k. 6, i. č. 426 – korespondence s Mendlem.

⁶² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 5, i. č. 357 – korespondence s Vojtíškem.

⁶³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 – obsaženo ve vzpomínkových člancích a nekrolozích.

⁶⁴ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, MŠANO.

⁶⁵ *Historie ústavu*, Historický ústav AV ČR, <<http://www.hiu.cas.cz/cs/o-nas/historie-ustavu.ep>> [cit. 17. června 2011].

⁶⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o nástupu do funkcí.

⁶⁷ *Tamtéž*.

Z hospodářských dějin středověké Prahy.⁶⁸ Výsledek kolokvia⁶⁹ byl jednohlasně ohodnocen jako velmi zdařilý, přednáška na téma Hospodářské problémy v české a německé reformaci byla komisi, složené z profesorů Václava Novotného, Josefa Pekaře, Josefa Šusty a Bedřicha Hrozného, uznána za zcela uspokojivou⁷⁰, a tak se v červenci roku 1927 stal doktor Mendl soukromým docentem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy pro žádaný obor.⁷¹

V roce 1931 byl na schůzi profesorů Josefa Šusty, Josefa Pekaře a Jaroslava Bidla jednomyslně schválen návrh na zřízení nové stolice pro hospodářské a sociální dějiny, jejichž důležitost na poli mezinárodní vědy rostla. Díky své kvalifikaci měl být Bedřich Mendl postaven do čela této stolice a zároveň byl navržen na jmenování mimořádným profesorem obecných dějin hospodářských a sociálních.⁷² Ze zprávy odeslané z děkanství a adresované Ministerstvu školství a národní osvěty z roku 1932 však vyplývá, že nové pracovní místo pro mimořádného profesora nebylo na ministerstvu z finančních důvodů schváleno, a vznikla tak naléhavá potřeba jmenovat Mendla alespoň bezplatným mimořádným profesorem „obecných dějin hospodářských a sociálních“.⁷³ Mendl byl ochotný setrvat ve své původní funkci rady správní služby osvětové a bez nároku na zvláštní náhradu vést pravidelné přednášky a semináře k oboru hospodářských a sociálních dějin.⁷⁴ Prezident republiky jmenoval soukromého docenta PhDr. Bedřicha Mendla bezplatným mimořádným profesorem obecných dějin hospodářských a sociálních na Filozofické fakultě Karlovy university v Praze 31. července 1934.⁷⁵

V roce 1937 se na fakultě začalo jednat o obsazení dvou řádných profesorských stolic, které se uvolnily po smrti Václava Novotného a Josefa Pekaře. V seznamu potenciálních kandidátů, který sestavila komise profesorů, se Mendl nevyskytoval.

⁶⁸ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482 – Přihláška k habilitačnímu řízení.

⁶⁹ *Tamtéž.* – Zpráva o výsledku kolokvia.

⁷⁰ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482 - Protokol o habilitační přednášce

⁷¹ *Tamtéž.* – Zpráva o habilitaci..

⁷² Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482 – Zpráva komise z roku 1931.

⁷³ *Tamtéž* - Dopis MŠANO 1932.

⁷⁴ *Tamtéž* - Příloha dopisu MŠANO.

⁷⁵ *Tamtéž* – MŠANO, Odpověď na žádost.

Zdeněk Beneš ve svém článku⁷⁶ dochází k závěru, že se počítalo s možností ustavení stolice hospodářských a sociálních dějin středního a nového věku, což bylo v plánu již v roce 1931, a Bedřich Mendl by tak beztak získal profesorský post. Profesorský sbor skutečně na jaře roku 1938 žádal Ministerstvo školství a národní, aby byl bezplatný mimořádný profesor Mendl jmenován mimořádným profesorem. Ministerstvo však opět odpovědělo zamítavě, poukazujíc na finanční náročnost při zřizování takového pracovního místa, nehledě na složité právní aspekty.⁷⁷

V roce 1932 byl Mendl zvolen tajemníkem nově vybudovaného Archivu pro dějiny průmyslu, obchodu a technické práce v Československé republice⁷⁸, roku 1933 se stal místopředsedou historické sekce pro Sociální ústav Československé republiky.⁷⁹ V roce 1934 získal mimořádné členství v Královské české společnosti nauk.⁸⁰

1.4. 1939 – 1940

Bedřich Mendl se narodil do židovské rodiny⁸¹, ale v dospělosti se nechal pokřtít.⁸² Ačkoliv spolupracoval na začátku 30. let se Společností pro dějiny Židů v Československé republice, pravděpodobně nijak výrazněji s Židovskou náboženskou obcí nekooperoval.⁸³

Křest v očích okupantů nezměnil jeho rasový původ. Ačkoliv za rok 1938 byla podle kvalifikačních tabulek Mendlova vědecká práce ohodnocena jako výtečná⁸⁴, v roce 1939 se změnila politická situace a Bedřich Mendl, jakožto křesťan a Čech s židovskými kořeny, se stal ve státní službě nežádoucím a musel z rozhodnutí vlády

⁷⁶ BENEŠ Zdeněk, *Podmínky nástupnictví. Znovuobsazení profesur československých dějin na Univerzitě Karlově v roce 1937*. s. 172.

⁷⁷ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, 8. 4. 1938 – zpráva z MŠANO.

⁷⁸ JAKUBEC Ivan, *Symbióza hospodářských a sociálních dějin a historie vědy a techniky* [online], <http://www.cefres.cz/pdf/c21/jakubec_2001_hospodarske_socialni_dejiny.pdf>, [10. června 2011].

⁷⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o nástupu do funkcí

⁸⁰ *Tamtéž*.

⁸¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 2 – Vysvědčení z obecné školy

⁸² Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482 -Osobní výkaz

⁸³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 1- Hlášení židovské náboženské obci.

⁸⁴ *Tamtéž*, i. č. 5. – Kvalifikační tabulka.

odejít z učitelské funkce na Filozofické fakultě na neplacenou dovolenou.⁸⁵ Téhož roku zemřela jeho matka Marie.⁸⁶ V březnu roku 1940 byl výnosem Ministerstva školství a národní osvěty dán na trvalý odpočinek⁸⁷ a bylo ukončeno jeho členství v Královské české společnosti nauk.⁸⁸ Zaměstnání našel v Masarykově akademii práce, kde se stal v dubnu 1940 externím členem Komise pro dějiny technických věd při III. odboru.⁸⁹ Na začátku roku 1940 ještě byly otisknuty recenze na publikaci Co daly naše země Evropě a lidstvu, do které Bedřich Mendl přispěl svou studií o českém stříbru a třemi statěmi o dějinách hospodářství a techniky, na kterých spolupracoval s Janem Kleplem a ředitelem technického muzea Janem Veselým.⁹⁰ Další práce však již mohly být vydány pouze pod dívčím jménem jeho manželky.

Mendl musel stále více čelit nedůstojnému zacházení, kterému v důsledku byla vystavena i celá jeho rodina. Příjmy se po penzionování výrazně snížily, vznikla mu ale například povinnost přispívat předepsanou dávkou nemojžišských židů Židovské náboženské obci.⁹¹ Přestože se celý život snažil svou rodinu co nejlépe materiálně zajistit, ocitl se v situaci finanční tísně⁹², navíc se židovský původ stal pro nejbližší nebezpečným. Pokusy přátel a kolegů o jeho arizaci zůstávaly neúspěšné.⁹³ Mendl se postupně vzdal naděje, že toto ponížení bude krátkodobé.

24. září 1940 napsal Bedřich Mendl dopis na rozloučenou⁹⁴ a předávkoval se prášky na spaní.⁹⁵ Zemřel však až 28. září 1940. Pohřeb se konal 5. října 1940, pochován je na hřbitově u sv. Matěje nad Šárkou.⁹⁶

⁸⁵ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o odvolání z funkcí.

⁸⁶ MÍŠKOVÁ Alena – PAĐOUREK Jan, *Bedřich Mendl*, s. 9 – 29.

⁸⁷ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 5 – Doklady o odvolání z funkcí.

⁸⁸ *Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992*. Praha, 1997. s. 25.

⁸⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 10 – Hospodářské a majetkové náležitosti.

⁹⁰ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 - recenze z Lidových novin 1940 a Generace 1940.

⁹¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 10 - Projednání snížení dávky.

⁹² *Tamtéž*, i. č. 1- Hlášení Židovské náboženské obci.

⁹³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 – Vzpomínky – i.č. 631 - Svědectví Josefa Klika; k. 5, i. č. 329 – Opis Šustova dopisu.

⁹⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 1 - Dopis na rozloučenou.

⁹⁵ *Tamtéž* - Úmrtní list.

⁹⁶ LÁNY Jeroným, *Hřbitov u sv. Matěje nad Šárkou 1710 – 2001*. Praha 2001. s. 25-53.

1.5. Po smrti

Mendlův nekrolog byl v roce 1940 otisknut pouze v Lidových novinách⁹⁷ a za války byl jeho osud připomenut ještě lingvistou Romanem Jakobsonem v *Annuaire de L'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves*.⁹⁸

Další reakce na jeho odchod se začaly objevovat až po válce. V roce 1945 se jednalo o články či soukromé přednášky, které uctívaly památku obětí nacistického režimu⁹⁹ či nekrology¹⁰⁰, jež mohly vyjít až s pětiletým zpožděním, a tak zároveň připomínaly smutné výročí Mendlovy smrti. Tento typ vzpomínek se objevuje až do roku 1948. Nadto Mendlovi vyšla v roce 1947 posmrtně kniha *Vývoj řemesel a obchodu v městech pražských*, již kritici přijali kladně a ve svých recenzích neopomněli upozornit na Mendlův význam pro historickou vědu a jeho předčasnou smrt.¹⁰¹ V této době se několikrát opakuje informace, že Mendlův pohřeb se v roce 1940 stal tichou manifestací proti politickým událostem.¹⁰²

Ještě před vydáním poslední Mendlovy knihy připravila studentka Eva Lisá do semináře prof. Stloukala referát o Bedřichu Mendlovi, ve kterém zrekapitulovala celou historikovu vědeckou práci a dodala, že česká historiografie zatím nenašla Mendlova nástupce. Celý referát svědčí o Mendlově výjimečnosti na poli české historické vědy. Jeho sebevražda je zde vyložena vlastenecky: „Proto s neobyčejnou odvahou v srdci zvolil raději dobrovolnou smrt, právě v den, kdy se dozvěděl, že Němci zabrali jeho milovaný Historický ústav. Nesnesl vědomí, že celoživotní obětavá práce je mu úplně vyrvána z rukou.“¹⁰³ Například ve článku Jana Klepla je jeho dobrovolný odchod ze života považovaný za protest proti násilí¹⁰⁴, většinou však autoři nekrologů vyšší symbolický význam jeho smrti nepřidávají.¹⁰⁵

Výročí historikova narození či smrti byla vzpomínána i v následujících letech. František Roubík, tehdejší ředitel Státního historického ústavu, přednesl proslov

⁹⁷ *Za Bedřichem Mendlem*. In: Lidové noviny, 6. října 1940, roč. 48, č. 508.

⁹⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 651- Článek Romana Jakobsona, 1939 – 1944.

⁹⁹ *Tamtéž* – Vzpomínky.

¹⁰⁰ *Tamtéž* – Nekrology z roku 1945.

¹⁰¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 - Referáty a recenze.

¹⁰² *Tamtéž* – Vzpomínky.

¹⁰³ *Tamtéž*, i. č. 621 - LISÁ Eva, referát pro seminář prof. Stloukala.

¹⁰⁴ *Tamtéž*, i. č. 615 - KLEPL Jan, *Za Bedřichem Mendlem*.

¹⁰⁵ *Tamtéž* – Nekrology.

k 60. narozeninám Bedřicha Mendla¹⁰⁶, kde upozornil na instalaci Mendlovy fotografie v badatelně ústavu. V roce 1960, 20 let po Mendlově smrti, apeloval Václav Husa, představitel marxistické historiografie, na nakladatelství Československé akademie věd, aby shromáždilo Mendlovy časopisecké práce a vydalo je v souborných vydáních. V září roku 1965 připravil Historický klub a Společnost přátel starožitností vzpomínkový večer k 25. výročí úmrtí univerzitního profesora Dr. Bedřicha Mendla. Přednášejícími byl František Roubík, Milena Linhartová, Rostislav Nový a Ivan Hlaváček.¹⁰⁷ Ivan Hlaváček patří ke generaci, která nemohla mít osobní vzpomínky na profesora Mendla, proto se snažil zhodnotit historikovo dílo s odstupem, přičemž se soustředil na jeho ediční činnost. Hlaváček uznává, že Mendl zůstává i přes svůj vědecký přínos opomíjen a hodnotí zejména jeho edici brněnských knih i po více než čtvrt století od jejího vydání jako výjimečnou.¹⁰⁸ Zatím posledním záznamem o výroční akci k Mendlovu životu je sborník k Vědecké konferenci k 100. výročí narození Bedřicha Mendla.¹⁰⁹ V roce 1992 uspořádala katedra hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Společnost pro hospodářské dějiny při Akademii věd ČR a Archiv AV ČR výstavu děl a archivních dokumentů o jeho životě a díle v budově Filozofické fakulty. K výstavě byla uspořádána zmiňovaná konference.¹¹⁰

Důkazem internacionálního významu Bedřicha Mendla je pietní medailon Émile Coornaerta z roku 1948 otisknutý v *Annales économiques – sociétés – civilisations*.¹¹¹ Mendl se zajímal o mezinárodní trendy ve svém oboru, což dokazují jeho četné překlady, články otištěné v zahraničních časopisech¹¹², spolupráce s belgickými historiky Fritzem Quickem a Henri Pirenem¹¹³ a korespondence s dalšími

¹⁰⁶ *Tamtéž*, i. č. 624 - ROUBÍK, František (proslov).

¹⁰⁷ *Tamtéž*, i. č. 627 - HLAVÁČEK Ivan, Mendlova činnost editorská.

¹⁰⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 627 - HLAVÁČEK Ivan, Mendlova činnost editorská, s. 3.

¹⁰⁹ *Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992*. Praha, 1997.

¹¹⁰ *Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla*, s. 7.

¹¹¹ VYČICHLOVÁ Veronika, *Bedřich Mendl a francouzské dějepisectví*. s. 181-202.; AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 622.

¹¹² Viz bibliografie, již sestavil Jan Klepl při vydání Mendlovy posmrtné knihy MENDL Bedřich, *Vývoj řemesel a obchodu v Městech Pražských*. Praha 1947.

¹¹³ Henri Pirenne (1862 – 1932), belgický historik, představitel společenské a sociální historie (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 474.).

významnými historiky, především představiteli francouzské školy Annales.¹¹⁴ Jeho přehledu o mezinárodním dění, kterým obohacoval českou historickou teorii, si cenili i jeho kolegové.¹¹⁵

¹¹⁴ VYČICHLOVÁ Veronika, *Bedřich Mendl a francouzské dějepisectví*. s. 181-202.; STŘEDOVÁ Veronika, *Počátky formování konceptu dějin mentalit v české historiografii*. Praha 2008.

¹¹⁵ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, Referát komise zvolené k posouzení habilitační žádosti Dra. B. Mendla.

2. Korespondence s manželkou

Ve všech vzpomínkách je Bedřich Mendl popisován jako naprostý profesionál, pracovitý a vnímavý vědec, navíc přátelský „muž zlatého srdce“.¹¹⁶ Ačkoliv naprostá většina korespondence uložené v jeho pozůstalosti je došlá, lze z ní usuzovat, že svých přátel i kolegů si velmi cenil a byl k nim pozorný.¹¹⁷

Avšak těžištěm mé práce je Mendlova korespondence rodinná a to zejména korespondence mezi Bedřichem a jeho manželkou Eleonorou.¹¹⁸ Tato složka je specifická tím, že je nejrozsáhlejší a jako jediná z pozůstalosti obsahuje převážně dopisy a pohlednice, jejichž odesílatelem je Bedřich Mendl. Celkem je zde uloženo 131 listů odeslaných Mendlem a 2 psané manželčinou rukou. Oficiálně, tj. podle označení složek, je uchována korespondence od roku 1920 do roku 1936, ale listy datované pro rok 1920 jsou s největší pravděpodobností špatně založené, protože svým obsahem doplňují korespondenci pozdější.¹¹⁹ Zařazení je sporné i u několika dalších listů.¹²⁰ Počet dopisů v jednotlivých letech je nerovnoměrný. Z let 1921 až 1924 nejsou zachovány žádné listy, v některý obdobích třeba po jednom dvou psaných za rok. Nejživější písemný styk udržoval Mendl se svou manželkou v letech 1926 až 1931. Dopisy na sebe navazují, tudíž se dá předpokládat, že je paní Mendlová nijak necenzurovala. Listy ostatně neměly příliš intimní charakter. Jejich dopisování by v dnešní době mělo nejspíš podobu pravidelných informativních telefonátů svými nejdražšími, proto působí spíš jako proud myšlenek zahrnující nejrůznější témata, kterými se osamělý pisatel v danou chvíli zabíral. Dopisy psal zpravidla celé najednou a promptně je odesílal, někdy se však k psaní vracel v několika dnech. Hlavní důvody k dopisování mezi manžely byly dva.

Jednak Mendl musel kvůli své práci na Regestech, ale i ze svého osobního vědeckého zájmu, cestovat po českých a zahraničních archivech a hledat česká

¹¹⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 – Vzpomínky.

¹¹⁷ Například dopisy od Vojtiška, kde pisatel několikrát zmiňuje, že tak dobré zacházení si nezaslouží (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 5, i. č. 357) nebo dopisy od Mendla pro Kroftu (AAV ČR, Osobní fond Kamila Krofty, osobní korespondence, k. 6, i. č. 426).

¹¹⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21. – v archivní pomůcce je uvedeno inventární č. 20, což však již není platné, neboť toto inventární číslo patří korespondenci s dcerou Elenkou.

¹¹⁹ Dopis z Chebu byl pravděpodobně odeslán v říjnu 1925, pohled z Brém z roku 1928.

¹²⁰ Například dopis z 5. 9. 1926 z Nových Hradů je zařazen pod složkou roku 1936.

bohemika, což ho často vzdálilo z domova na delší dobu. Při jedné delší služební cestě se přirovnal k námořníkovi, který opouští rodinu z nutnosti práce.¹²¹ Eleonora Mendlová byla nejen jeho životní partnerkou, ale také historičkou, a ačkoliv studia nedokončila, o vědu se stále zajímala.¹²² Mendl tedy popisoval ženě svůj denní režim, bádání v archivu, svěroval se jí s problémy, na které při svém pobytu narazil, líčil jí zážitky s místní společností.

Druhý typ dopisů posílal své manželce z domova, kdy naopak ona pobývala u svých rodičů ve Francii nebo trávila léto s dětmi na venkově a skrze svého muže získávala přehled o dění v Praze.

Mendlovy listy Eleonoře jsou často poměrně dlouhé, rozepsané na dvě a více stran. Prostor papíru je bezezbytku využitý. Mendl psal z úsporných důvodů i po okrajích a občas je pro čtenáře výzva najít správnou návaznost zpráv. Opakovaně poslal v krátkém sledu za sebou pohled i dopis, v němž je obsah pohledu rozveden.¹²³ Pohled tak v podstatě zastupuje dnešní ilustrační fotografie z cest. Písmo je velmi čitelné, i když se nezřídka omlouvá za úpravu, která neodpovídá jeho představám, protože je již pozdě nebo příliš šero. Píše perem, černým i modrým inkoustem. Na psaní z 2. ledna 1930 poznamenal, že poprvé použil pero plnicí.¹²⁴

Mendl je pisatel zábavný a čtivý, bezprostřední, místy jsou jeho komentáře a charakteristiky velmi vtipné. Na druhou stranu z dopisů občas číší Mendlova melancholická nálada. Dopisování s rodinou pro něj hodně znamenalo a pokud mu manželka delší dobu neodpovídala, začal být nervózní.

Z dopisů je zřejmé, že jejich manželství bylo šťastné. I po dvaceti letech manželství oslovoval Mendl svou ženu Drahá holčičko, ona jeho Drahý hošíku. Manželé si navzájem tykali. Nejednou se v psaních Mendlovi velmi stýská a omlouvá se Eleonoře, že jí nemůže být takto na dálku s ničím nápomocen. Eleonora za celou dobu jejich manželství nechodila do zaměstnání a zůstala doma s dětmi. Jednak byla nepochybně starost o tři potomky, navíc narozené v krátkých intervalech po sobě, náročná, jednak to byla jistě i dobová konvence, která souvisela se

¹²¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21 - 20. 7. 1927, z Mnichova.

¹²² PÁTKOVÁ Hana. *Editor na cestách*. s. 146-154.

¹²³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21 - například pohled z Mnichova (19. 8. 1927) a následovný dopis (21. 8. 1928).

¹²⁴ *Tamtéž*, 1929, z Francie.

sociálním postavením rodiny.¹²⁵ Zdá se, že díky manželovu pracovnímu vytížení to byla ona, kdo organizoval chod domácnosti.

O Eleonoře Mendlové, rozené Mráčkové, moc informací známých není. Narodila se do patrně majetné rodiny architekta Antonína Mráčka.¹²⁶ Se svým manželem se seznámila při studiu historie na Filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity, které však nedokončila. V roce 1916 odjela s Bedřichem Mendlem do Hořic, kde se za něj o rok později vdala. Po manželově smrti opatrovala jeho pozůstalost a snažila se o vydání jeho rukopisů. Nikdy se znovu nevdala. Zemřela v roce 1979 a je pochovaná na stejném místě jako její muž, na hřbitově u sv. Matěje nad Šárkou.¹²⁷

2.1. Města

Následující itinerář historikových služebních cest je řazen chronologicky a připojen je Mendlův krátký a přímý komentář k městům, u kterých byl k dispozici. Mendl se vždy snažil alespoň část města projít, buď hned v den příjezdu, nebo alespoň ve dnech badatelsky méně náročných. Málokteré město však stačil poznat blíže než jen procházkou v centru.¹²⁸ Seznam by měl zlepšit orientaci v dalších tématech korespondence.

1925

V květnu 1925 pobýval v Jihlavě. Z města byl zklamaný, působilo na něj dojmem maloměsta s velkoměstskou architekturou.¹²⁹ Po Jihlavě se podíval do Znojma.¹³⁰

V říjnu téhož roku cestoval po severozápadních Čechách. Navštívil klášter v Teplé a Cheb, při přesunu mezi městy poslal pohled z Karlových Varů.¹³¹ Nakonec se ocitl v Děčíně, odkud plánoval cestu do Litoměřic.

¹²⁵ PÁTKOVÁ Hana. *Editor na cestách*. s. 146-154. Mendlovi mají služku, zmiňuje ji 11. 8. 1927 v dopise z Mnichova (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21).

¹²⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 5, i. č. 357 - dopis od Vojtíška, kde kondoluje k smrti tchána.

¹²⁷ LÁNY Jeroným, *Hřbitov u sv. Matěje nad Šárkou 1710 – 2001*. Praha 2001. s. 25 -53.

¹²⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21- podle dopisu z 11. 8. 1927 z Mnichova ho například v Augšpurku ho provedlo, jak sám napsal, místní „faktótum“ – žurnalista, historik, průvodce a chudák v jednom, kterého potkal v archivu.

¹²⁹ *Tamtéž*, 10. 5. 1926, z Jihlavy.

¹³⁰ *Tamtéž*, pohled ze Znojma je bez datace, ale v dopise z Jihlavy z 10. 5. 1926 se zmiňuje o cestě do Znojma

V prosinci se ocitl v Kroměříži, jejíž atmosféra se mu zalíbila. Zaujalo ho zejména náměstí.¹³²

1926

V roce 1926 se v srpnu vrátil z Francie z dovolené s rodinou, kterou trávili u tchána. V Praze se dlouho nezdržel a podle sestaveného plánu pokračoval 19. října do Jindřichova Hradce¹³³, kde si zopakoval návštěvu zámku a Vajgaru, kde již dříve s rodinou byl. V cestách postupoval na jih, do Nových Hradů. Na začátku září zakončuje svou cestu ve Vyšším Brodě.

V prosinci téhož roku se přemístil do Slezska. Domníval se, že každý historik by se měl vypravit do Kladska či Slezska, on sám ho rád navštívil kvůli Lužickým Srbům. Pracoval ve Zhořelci a při procházce městem si všímal hlavně renesanční architektury.¹³⁴ Poté jel do Budyšina, jeho slovy „zajímavého města s krásnou radnicí.“¹³⁵

1927

V červenci roku 1927 se vydal do Olomouce, kde se mu sice líbilo, ale musel se přemístit do Mnichova.¹³⁶ V Německu strávil celý zbytek léta. Mimo Mnichova navštívil Norimberk a Augšpurk, jenž ho okouzлил a obdivoval jeho renesanční architekturu.¹³⁷

1928

V létě roku 1928 se opět chystal do zahraničí. V červenci byl první zastávkou Výmar, který charakterizoval jako „město, které žije ze vzpomínek.“¹³⁸ Pobyt ve Výmaru si kvůli množství práce prodloužil.¹³⁹ Přesunul se poté do Magdeburku,

¹³¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 1925, pohled z Karlových Varů.

¹³² *Tamtéž*, 8. 12. 1925, z Kroměříže.

¹³³ Manželka pravděpodobně pocházela z Jindřichova Hradce, protože se tam setkal s ředitelem školy, do které chodila.

¹³⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 8. 12. 1926, ze Zhořelce.

¹³⁵ *Tamtéž*, 17. 2. 1926, z Budyšinu.

¹³⁶ *Tamtéž*, 13. 7. 1927, pohled z Olomouce.

¹³⁷ *Tamtéž*, 11. 8. 127, z Mnichova.

¹³⁸ *Tamtéž*, pohled 14. 7. 1928, z Výmaru – špatná datace archivem (uvedeno 1920).

¹³⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 18. 7. 1928, z Výmaru, prodlužuje zde pobyt.

který přirovnal k malinkatému Janovu, ale s červenými kostely a domy módně natřenými pestrými barvami.¹⁴⁰ Následovala práce ve Zvěříně plném jezer.¹⁴¹ Ze Zvěřína pokračoval přes polský Lubek a Štětín do tehdy ještě německého Královce.¹⁴² Královec se mu velmi líbil. Byl překvapený, že ačkoliv je to přístav, ve městě moře cítit není.¹⁴³ Po více jak týdnu v Královci se plavil do Berlína. Berlín mu byl protivný.¹⁴⁴

1929

V únoru roku 1929 směřoval do neoblíbené Vídně: „německá bez předností němectví.“¹⁴⁵

V srpnu odjela jeho rodina na pobyt do Francie za příbuznými. Mendl měl naplánovanou cestu přes Amberk, Norimberk, Bamberg, Würzburg, Amsterdam, Kolín, Koblenz, Cáchy a Bernkastel-Kues. Norimberk však nakonec vyměnil za Řezno, které sice popsal jako hřmotné město, ale pro historika přitažlivé, neboť se mu zde zhmotňují fakta, která zná jen z pramenů.¹⁴⁶ Amberk na něj působil jako Český Krumlov bez impozantního zámku.¹⁴⁷ Kolín označil jako klidné město výstav a muzeí, město cílené na turisty.¹⁴⁸

Po této cestě se koncem října přidal ke své rodině ve Francii. Společně zde pobývali do poloviny prosince.

1930

Mendl ve Francii zůstal s manželčinými rodiči přes Vánoce a Nový rok a příjezd domů plánoval na konec ledna roku 1930. Do Čech se vracel přes Štrasburk, Darmstadt, Frankfurt, Wiesbaden a Mohuč. Frankfurt byl podle jeho mínění hezky

¹⁴⁰ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 21. 7. 1928, přirovnání k Janovu.

¹⁴¹ *Tamtéž*, ze Schwerinu (Zvěřína).

¹⁴² Dnešní Kaliningrad, připadl Rusku po 2. světové válce. Více o Východním Prusku lze najít na webových stránkách *Ostpreussen.net*.

¹⁴³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 3. 8. 1928, z Královce.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, 7. 8. 1928, z Berlína.

¹⁴⁵ *Tamtéž*, 5. 2. 1929, z Vídně.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, 8. 9. 1929, z Řezna.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, září 1929, z Ambergu - města nebo pamětihodnosti takto přirovnává k českým alternativám častěji, nejspíš s cílem je své ženě co nejlépe přiblížit. Například příroda kolem letohrádku Belvedere u Výmaru mu připomíná Hořicko bez Zvičiny. (18. 7. 1928, z Výmaru).

¹⁴⁸ *Tamtéž*, 21. 9. 1929, z Kolína.

postavený, volební sál na radnici německých císařů se mu však nelíbil, protože v porovnání s francouzskými interiéry jsou nové části ošklivé a staré chudé.¹⁴⁹

1931

V květnu roku 1931 pobýval ve Vídni.

V srpnu je na cestách po jihu a jihozápadě Čech. Bádal v Domažlicích, Strakonících, Volyni, Klatovech, Písku, Vodňanech a Prachaticích. Poslední jmenované nazval úchvatnými.¹⁵⁰

1932

Rok 1932 obsahuje jediný dopis z července z Prahy, který Mendl adresoval do Zbečna u Křivoklátu, kde manželka trávila léto s dětmi.

1933

V srpnu roku 1933 se konal VII. Miedzynarodowy kongres historykow ve Varšavě. Varšava působila na historika dojmem velkoměstským.¹⁵¹

1934

V září roku 1934 projížděl slovenské archivy. Poslal pohledy s Bratislavy, která podle jeho mínění nebyla obzvlášť hezká¹⁵², a Trnavy. Chtěl navštívit ještě Uherskou Skalici a při zpáteční cestě Hodonín, neboť tudy vedla obchodní cest moravskoslezská, tudíž důležitá pro jeho edici brněnských knih.¹⁵³

1935

V dubnu 1935 pracoval v chebském archivu a při té příležitosti navštívil Františkovy Lázně.

1936

V roce 1936 poslal tři pohledy z dubnové konference v Bukurešti.

¹⁴⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 20. 1. 1930, z Frankfurtu.

¹⁵⁰ *Tamtéž*, 21. 8. 1931, ze Strakoníc.

¹⁵¹ *Tamtéž*, 20. 8. 1933, z Varšavy.

¹⁵² *Tamtéž*, 10. 9. 1934, z Bratislavy.

¹⁵³ *Tamtéž*, 13. 9. 1934, z Trnavy.

2.2. Práce v archivech

V pozici adjunkta pro Státní historický ústav vydavatelský měl Bedřich Mendl za úkol připravit pro vydání nové svazky z ediční řady *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae*, která byla publikována od 19. století.¹⁵⁴ Editoři měli za úkol vyhledat v archivech všechny dochované listiny a listy, které se týkaly Čech a Moravy a pocházely z období, jež bylo editorovi určeno k zpracování.¹⁵⁵ Editoři tak byli vysíláni na služební cesty po českých i zahraničních archivech, kde hledali příslušná bohemika, opisovali je a posléze upravovali k tištěnému vydání. Pravidla pro tvorbu edice byla určena komisí Ministerstva školství a národní osvěty.¹⁵⁶ Bedřich Mendl měl navazovat na práci Václava Hrubého¹⁵⁷ šestým a sedmým svazkem. Zaobíral se dokumenty z doby vlády Karla IV., přesněji z let 1355 až 1363. První sešity šestého dílu Regest vyšly v letech 1928 – 1929.¹⁵⁸ Poté ho zaměstnávala činnost na jeho vlastním projektu, edici brněnských městských a berních knih.¹⁵⁹ Ačkoliv připravoval doplnění šestého a vydání sedmého svazku Regest, do své smrti to nestihl, proto byly tyto části vydány díky jeho spolupracovnici Mileně Linhartové až v 50. letech na základě opisů, které shromáždil.¹⁶⁰

V souvislosti s Regesty se v roce 1929 dostal s Václavem Hrubým do sporu.¹⁶¹ První sešit jeho edice byl podroben nepříznivé kritice¹⁶², ve které Hrubý Mendlovi vytýkal, že nedodržel pravidla určená komisí a vkládal do Regest historické

¹⁵⁴ KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 239 – 240.

¹⁵⁵ HLAVÁČEK Ivan – KAŠPAR Jaroslav – NOVÝ Rostislav, *Vademecum pomocných věd historických*. Praha 2002. s. 193.

¹⁵⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 621, LISÁ Eva – referát pro seminář prof. Stloukala, 1947.

¹⁵⁷ KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 755 – 760.

¹⁵⁸ *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars VI, (1355-1363)*. Fasciculus I-II. Praha 1928 – 1929.

¹⁵⁹ MENDEL Bedřich, *Knihy počtů města Brna z let 1343 – 1365*. Brno 1935.

¹⁶⁰ *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars 6, (1355-1358)*. Fasciculus III, Praha 1954.

¹⁶¹ KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 842. – Charakteristickým rysem vyhraněné subjektivity a vnitřní rozpornosti Hrubého byla opozice a polemika s badateli, kteří jako Jan Bedřich Novák, Václav Vojtíšek, Bedřich Mendl a Václav Chaloupecký pracovali na téže problematice jako Hrubý.

¹⁶² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 627, HLAVÁČEK Ivan, Mendlova činnost editorská.

skutečnosti, které v originálech nebyly, což by znamenalo, že jsou jím editovaná Regesta vědecky bezcenná. Mendla toto obvinění tížilo a s manželkou je v dopisech několikrát rozebíral. V dopise z roku 1929 jí píše: „Stloukal mi potvrdil, že se o tom mnoho mluví a že mi to přece jen bude škodit.“¹⁶³ Sám Hrubý své období nikdy nezpracoval tak, aby mohlo být publikované. Nadto si Mendl v korespondenci několikrát stěžoval, že v oficiálně již probádaných fondech nachází listiny, které jeho kolega Hrubý přehlédl.¹⁶⁴ O to více možná jeho kritika Mendla provokovala.¹⁶⁵ Také z dopisů od jeho kolegů je znát, že polemika Hrubého byla nadsazená, přestože několik jeho výtek bylo oprávněných.¹⁶⁶ Mendl na článek veřejně reagoval a nechal svoji obhajobu otisknout v časopise *Naše věda* a v *Časopise archivní vědy*.¹⁶⁷ Nakonec byly námitky Hrubého označeny za neopodstatněné. Ivan Hlaváček hodnotí s odstupem Mendlovu práci na Regestech jako „dobrý průměr“.¹⁶⁸

Úřední povinnost však ve výsledku dokázal Mendl také chytře využít pro svou vlastní vědeckou práci. V jeho bibliografii lze najít několik drobných publikovaných statí, které vycházely ze studia materiálu pro Regesta.¹⁶⁹ Při služebních cestách vždy upřednostňoval zájmy Regest před studiem archiválií pro svá soukromá témata.¹⁷⁰

Množství listin, které v jednotlivých archivech našel, nelze nijak průměrovat. Z dopisu ze Zhořelce, ve kterém popsal místní archiv jako bohatý, se uchovala informace, že zde nachází tři, často i pět zcela nových textů denně.¹⁷¹

Bedřich Mendl rád poznával nová místa, v dopisech však uvádí, že tento způsob cestování od archivu k archivu „pro něj postrádá celou krásu cestování jako

¹⁶³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, dopis z 19. 8. 1929.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, 20. 7. a 22. 7. 1927 z Mnichova, neúplnost práce ale dává za vinu jeho mládí (archiválie probíral v roce 1913, kdy mu bylo 28 let), velkmu množství probraných fasciklů a neznalosti geografie pohraniční oblasti. K nedostatkům ve výzkumu Hrubého se opakovaně vrací.

¹⁶⁵ Archiv UK, Osobní složka Bedřicha Mendla, Fond FF, karton č. 41, i. č. 482, zpráva určená Teigemu, který údajně rozšiřuje, že Mendl nemá nic proti Rukopisům, což si Mendl nechce nechat líbit.

¹⁶⁶ AAV ČR, Fond Gustava Friedricha, osobní korespondence, karton č. 2, i. č. 110, srpen 1929.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, 25. srpna 1929, Friedrich oznamuje, že by mohla být odpověď uveřejněná v říjnovém čísle časopisu *Naše věda*, také mu slibuje otištění v *Časopise archivní společnosti*.

¹⁶⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20, i. č. 627, HLAVÁČEK Ivan, Mendlova činnost editorská.

¹⁶⁹ MENDL, Bedřich, *Vyjednávání o českofrancouzský spolek 1355*, in: *Českou minulostí. Práce žáků Václava Novotného*, Praha 1929; MENDL, Bedřich, *Zápas o Donaustauf*, In: *Od pravěku k dnešku*, Praha 1930, s. 215 – 232.

¹⁷⁰ Příkladem může být změna plánu v roce 1929, kdy upřednostnil cestu do Řezna před zastávkou v Norimberku.

¹⁷¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 9. 12. 1926, ze Zhořelce.

takového.“¹⁷² Jeho denní režim na služebních cestách byl dost jednotvárný a poskytoval editorovi minimum volného času. Do archivu se snažil přijít hned na začátek otevírací doby a pracovat až do jejího konce, s krátkou přestávkou na oběd. Do dopisů pravidelně poznamenával otevírací dobu jednotlivých archivů. Jindřichohradecký archiv měl otevřeno pouze 6 hodin denně, ve Zhořelci pracoval od 9 do 11 hodin a po přestávce od 15 do 18.30 hodin.¹⁷³ V Mnichově byl archiv otevřený od 8 do 16 hodin, takže nechtěl ztrácet čas obědem s odůvodněním, že když to vydrží úředníci, musí to vydržet i on.¹⁷⁴ Stejnou otevírací dobu nabízel i magdeburský archiv.¹⁷⁵ V psaní z Mnichova pro manželku zaznamenal dokonce celý svůj denní režim. Ten probíhá následovně: v archivu studuje od 8.15 do 16 hodin, následuje jídlo ve Wiener Café Stefanie, na pokoj se dostane v 16.45, umyje se, odejde na večeři, která trvá 45 minut, před spaním na pokoji čte, píše, cvičí a poslouchá zvonění na služebnictvo v sousedním domě.¹⁷⁶ Podobný sled denních činností ho čekal i na následujících pracovních zastávkách. V norimberském archivu byla otevírací doba od 9.30 do 18.45¹⁷⁷, ve výmarském mohl pracovat od 8 do 12.30 a od 13 do 17 hodin¹⁷⁸, ve Vídni bylo otevřeno od 9.30 do 17.30 hodin.¹⁷⁹ Překvapila ho pařížská knihovna, která byla čtenářům přístupná s plnou otevírací dobou přes celé vánoční svátky s výjimkou 25. prosince.¹⁸⁰

Přepisování archiválií bylo prací jednotvárnou a únavnou, která Mendla jednoznačně nebavila, a mnohokrát si v dopisech stěžoval na svoji nechuť strávit další den v archivu daleko od domova. V dopisu z novohradského archivu se svěřil, že pohled na pavouka v něm vyvolal podivnou asociaci se sebou samým, jen neví či on je tím pavoukem a žere listiny, nebo ty listiny žerou jeho.¹⁸¹ Pocit melancholie a osamění se násobil v zahraničních či pohraničních archivech, kde nebyla tak často slyšet čeština.¹⁸² V dopise z Výmaru si opět stěžoval na samotu a dodal: „Vím, že

¹⁷² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, prosinec 1925, z Kroměříže.

¹⁷³ *Tamtéž*, 8. 12. 1926, ze Zhořelce.

¹⁷⁴ *Tamtéž*, 20. 7. 1927 z Mnichova.

¹⁷⁵ *Tamtéž*, 21. 7. 1928, z Magdeburgu.

¹⁷⁶ *Tamtéž*, 3. 8. 1927 z Mnichova.

¹⁷⁷ *Tamtéž*, 25. 8. 1927, z Norimberku.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, 18. 7. 1928, z Výmaru.

¹⁷⁹ *Tamtéž*, 5. 2. 1929, z Vídne.

¹⁸⁰ *Tamtéž*, 18. 12. 1929, z Paříže.

¹⁸¹ *Tamtéž*, 22. 8. 1926, z Nových Hradů.

¹⁸² *Tamtéž*, 1925, z Děčína.

jsem dobrý heuristik, ale nechtěl bych tak jezdit po světě jako Friedl. Jsem domalíp a čechomedán.“¹⁸³

Mendl proto začal přemýšlet, jak by se práce v archivu dala usnadnit a urychlit. Začal využívat možnosti fotografování archiválií. Tuto myšlenku rozvinul poprvé při prohlížení snímků z dovolené v Paříži: „mluvili jsme o tom s Vedralem, jak by ten můj aparát šel na listiny.“ Pokusy v atelieru dopadly výborně. Přestože byl aparát velmi lehký, snadno se roztřásl a jedna expozice trvala šest až osm minut, znamenalo by využití tohoto nového média kratší čas strávený na cestách a úlevu od úmorného opisování.¹⁸⁴ Nápad se uchytil a z novohradského archivu manželku nadšeně informoval, že ze sedmi fotografií je pět použitelných.¹⁸⁵ V zahraničí musel mít v některých archivech povolení od konzulátu pro fotografování dokumentů.¹⁸⁶ Na druhou stranu v Mnichově byla součástí archivu fotografická laboratoř, kde byly palimpsesty foceny ultrafialovými paprsky.¹⁸⁷ S přibývajícími služebními cestami bral Mendl fotografování jako běžnou praxi, ve Vídni již opisoval výjimečně a zbytek dával fotografovat.¹⁸⁸

Pracoval sám, jen při jednom z pobytů ve Vídni zmínil spolupráci s kolegou Friedlem. Byla to pro něj zkušenost nová a nejprve si nebyl jistý, zda bude ku prospěchu věci trávit čas s Friedlem. Později však ocenil jeho přítomnost, v níž si připadal jako Hadimrška.¹⁸⁹

Při svém zaměstnání měl také možnost dostat se do méně přístupných archivů. Například při návštěvě tepelského kláštera informoval manželku, že zde našel listiny, které musí opsat, protože “do Teplé není možno jen tak vždy někoho poslat“.¹⁹⁰ V Jihlavě byl archiv umístěn v budově jezuitského gymnázia, ale v té době tam také sídlila česká škola městská, takže jeho studium bylo doprovázeno neustálým hlukem z hudebních tříd.¹⁹¹ V Kroměříži měl archiválie předložené

¹⁸³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 8. 7. 1928, z Výmaru.

¹⁸⁴ *Tamtéž*, 13. 8. 1926, dopis z Prahy.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, 22. 8. 1926, z Nových Hradů.

¹⁸⁶ *Tamtéž*, 17. 12. 1926, z Budyšína, kde kvůli archivu potřebuje obnovit styky s generálním konzulátem.

¹⁸⁷ *Tamtéž*, 13. 8. 1927, z Mnichova.

¹⁸⁸ *Tamtéž*, 7. 2. 1929, z Vídne.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, pobyt ve Vídni v květnu 1931, Hadimrška – jméno postavy Vlasty Buriana z české komedie *To neznáte Hadimršku* z roku 1931.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, říjen 1925, z Teplé.

¹⁹¹ *Tamtéž*, květen 1925, z Jihlavy.

v městské knihovně.¹⁹² V Královci se archiv nacházel v zámku.¹⁹³ Ve Strakonicih byl archiv součástí muzea v Chodském hradu.¹⁹⁴ Ve Vodňanech byl Mendlem požadovaný archivní materiál připevněn hřebíčky ve vitrínách a skříních, ze kterých je bylo nutné před opsáním sundat.¹⁹⁵

Dalším významným faktorem, který působil na práci badatele, byli pracovníci archivu. Mendlovi díky jeho postavení státního úředníka často vyšli archiváři vstříc. Například kvůli němu zůstali v archivu i po oficiálních otevíracích hodinách nebo mu radili s výběrem fondů. Mimořádně ho hlavní archivář provedl budovou či pozval na večeři k sobě domů. Tak se stalo například ve Zhořelci, kde byl pozván na Butterbrot místním archivářem. „Slavný Jecht“, jak se mu říkalo, byl prý místní celebritou.¹⁹⁶ Z další Mendlovy charakteristiky se však dozvídáme, že z odborného hlediska nebyla jeho činnost v archivu ideální. Jecht špatně slyšel a evidenci sbírek měl jen ve své hlavě. Mladému historikovi však prorokoval, že se stane ředitelem archivu nebo univerzitním profesorem.

V Mnichově se setkal s nečekaně mladým generálním ředitelem archivů, z jehož podnětu si mohl Mendl archiv prohlédnout.¹⁹⁷ S dalším příjemným ředitelem archivu Altmanem se setkal v Norimberku. Altman pobýval kdysi ve Vídni s Kramářem a z těch dob mu zůstal zájem o českou politiku. Mendlovi se snažil ulehčovat práci, když pro něj sám vyhledával vhodné fondy.¹⁹⁸ V Holandsku se setkal s „největším žijícím archivářem“ Fruinem, se kterým dohodnul výměnu publikací za podmínky, že československé ministerstvo bude platit náklady za poštovné.¹⁹⁹

Na druhou stranu, nejednou se setkal s archivářem, který pro svůj obor nebyl dostatečně erudován. Zejména v menších městech se o archivy nestarali specialisté, ale místní nadšenci, jimž nakonec radil s uspořádáním sbírek.²⁰⁰ Například ve

¹⁹² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 8. 12. 1925, z Kroměříže.

¹⁹³ *Tamtéž*, 1. 8. 1929, Královec.

¹⁹⁴ *Tamtéž*, 21. 8. 1931, Strakonice.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, 26. 8. 1931, ze Strakonic.

¹⁹⁶ *Tamtéž*, 8. 12. 1926, ze Zhořelce.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, 3. 8. 1927, z Mnichova - dozvěděl se, že v archivu je 470 000 originálů, proto hodnotí mnichovský archiv jako jeden z nejbohatších na světě. V následujícím psaní z 5. 8. 1927 vysvětluje množství listin absencí zemských desek - co u nás bylo v deskách, oni mají v listinné podobě.

¹⁹⁸ *Tamtéž*, 25. 8. 1927, z Norimberku.

¹⁹⁹ *Tamtéž*, 22. 9. 1929, z Kolína.

²⁰⁰ *Tamtéž*, 26. 8. 1931, z Prachatic, srovnává písecké a vodňanské muzeum. Zatímco pozůstalost v Písku je znalecky uspořádaná vysokoškolsky vzdělaným odborníkem, ve Vodňanech se o archiválie starají tři pensisté – diletanti.

Strakonících měli na starost archiv dva staří pánové a vystudovaný historik Šlechta, který však k archivnictví za studií moc nepřišel. Někteří nadšenci se cítili dotčeni, pokud Mendl nebyl s uspořádáním sbírky zcela spokojený.²⁰¹

V několika archivech byl však ze zaměstnanců archivu zoufalý. Příkladem může být osobnost děčínského archiváře. Charakterizuje ho jako německého plukovníka bez zájmu o historii s výjimkou válek. „Zdá se mi, že tak tupého archiváře jsem posud neviděl.“²⁰² Archiv kroměřížského arcibiskupství ho zase nemile překvapil svou bezohledností, která nejspíš spočívala v malé flexibilitě instituce, a proto mu neustále zbývalo „práce snad do Vánoc“.²⁰³ V Bratislavském archivu se přesvědčil, jak účinně mohou fungovat známosti. Zatímco první den v archivu se na jeho stole razítkovalo, o několik dní později ho v zasedací síni prováděl starosta města, když se ukázalo, že jeho známým je místní vysokoškolský profesor.²⁰⁴

Zvláštní pověření dostal od Ministerstva zahraničních věcí v roce 1929, kdy se v Amsterdamu účastnil výstavy, jež měla reprezentovat jednotlivé státy Evropy. Na výstavě byla zastoupena Itálie, Francie, Belgie, Německo s Rakouskem a Maďarskem²⁰⁵, Anglie, Československo, Polsko, Švédsko a Norsko.²⁰⁶ Nebyl však s výsledkem spokojený. I když na výstavě našel úžasné exponáty, organizátoři je zpracovali neodborně a lehce bezohledně ve vztahu k odborníkům, kteří část výstavy pro svůj stát připravovali. Pořadatelé například odbyli katalog, jindy nepoužili připravené materiály, aniž by se to snažili nějak prokonzultovat s původci materiálů.²⁰⁷ Sál, ve kterém bylo prezentováno Československo, se mu líbil, ale byl příliš stranou a lehce přehlédnutelný. V porovnání s ostatními státy došel k závěru, že československá expozice byla velmi pěkně vytvořená, především zásluhou kolegy Novotného²⁰⁸. Pokazila ji však právě svéhlavá správa místních zaměstnanců.

²⁰¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1 i. č. 21, není přesná datace - rok 1931, Strakonice – Volyňský archiv uspořádal Jan Braun, který se holedbal svými známostmi a vědeckou činností, archiválie však podle názoru Mendla byly v bídném stavu.

²⁰² *Tamtéž*, 1925 z Děčína.

²⁰³ *Tamtéž*, 8. 12. 1925 z Kroměříže.

²⁰⁴ *Tamtéž*, 13. 9. 1934, z Trnavy.

²⁰⁵ Mendl používá Uhry pro pojmenování Maďarska.

²⁰⁶ *Tamtéž*, 17. 9. 1929, z Amsterdamu.

²⁰⁷ *Tamtéž*, 17. 9. 1929, z Amsterdamu – např. nejcennější exponát – belgický rukopis - byl špatně datován.

²⁰⁸ Václav Novotný (1868 – 1932), český historik, profesor Univerzity Karlovy, specialista na nejstarší české dějiny (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 538.).

Sekretářka jim pochválila fotografie, které nebyly vystaveny; bedny s československými předměty byly původně směřovány do Rakouské sekce. Mendlovi bylo trochu trapně. Nelíbilo se mu, že soukromý archiv hospodářsko-historický, který výstavu pořádal, se ve výsledku nejspíš obohatil, protože mnohé vystavované předměty zanechávali vystavující na místě. Z celé výstavy byl zklamaný, když si uvědomil, kolik jejich pečlivé práce přišlo nazmar. Navíc při balení ztrácel trpělivost s laxní morálkou zaměstnanců, neboť se stále na něco čekalo. Přesto byl však rád, že mohl vidět expozice jiných států a odnést si cennou zkušenost ze zahraničí. Svůj pobyt v Amsterdamu ukončil jako první poté, co zanechal zprávu o výstavě na konzulátu.

2.3. Ubytování

Při svých pracovních povinnostech se Mendl dlouho nezdržoval na jednom místě. Pobyty v jednotlivých městech měl rozplánované téměř po dnech, málokdy se kvůli některé sbírce zdržel na déle než týden. Plán cesty byl nutný. Aby probíhala plynule, musel se do většiny archivů objednat dopředu, nebo alespoň informovat zodpovědné osoby o své návštěvě, např. do bavorských archivů si musel vyžádat přístup přes velvyslanectví v Berlíně.²⁰⁹ V kolínském archivu měl přes konzulát sjednanou výjimku, protože v té době měl být archiv uzavřen. Ačkoliv jeho návštěva stála pouze na domluvě, do archivu se na jeden den dostal.²¹⁰ V Sušici zase muzeum i archiv obstarával jeden člověk, který byl v době jeho návštěvy nepřítomný.²¹¹

Ubytování si však s předstihem nezařizoval, stejně tak si až na místě pořizoval průvodce a mapy, bylo-li to potřeba. Převážně bydlel v hotelích nebo v soukromých penzionech. Při přejíždění mezi archivy musel čas od času přespat v nejbližším hostinci. Svůj plán cesty musel změnit z důvodů plně obsazených hotelů jen jednou, v Düsseldorfu.²¹² Výjimkou bylo ubytování, které mu bylo nabídnuto v klášteře

²⁰⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 20. 7. 1927, z Mnichova.

²¹⁰ *Tamtéž*, 22. 9. 1929, z Kolína.

²¹¹ *Tamtéž*, 1931, ze Strakonic.

²¹² *Tamtéž*, 22. 9. 1929, z Kolína.

v Teplé. Bydlel přímo v konventu, kde se také stravoval a ubytování si pochvaloval.²¹³

Když projížděl pohraniční archivy, vyhledával ubytování v českých hotelích. Dokonce ho potěšilo, když při své cestě zjistil, že místní český dům pro něj nemá místo, protože to znamenalo silnou českou menšinu.²¹⁴

Úroveň ubytování byla individuální, někdy měl štěstí na čistý pokoj, jindy s hygienou spokojený nebyl. Avšak je pozoruhodné, že podle stavu svého bydlení hodnotil i město, jako kdyby jeho hotelový pokoj odrážel typické vlastnosti všech místních obyvatel. V dopisech ze zahraničí či pohraničí se tyto zobecňující národní charakteristiky objevují častěji. Například v Děčíně hodnotí ubytování jako drahé, ale čisté: „Čistota, toť jediná ctnost Němců.“²¹⁵ V Magdeburku však narazil na nepříliš důkladně uklizené ubytování, jehož stupeň zaneřáděnosti dokázal ihned zařadit.²¹⁶

Bydlel vždy sám, pokoje měly podle popisů základní vybavení. Zvláštní je poznámka z děčínského pobytu v roce 1925, kde manželce vysvětluje, že s prací pro Český časopis historický chce začít, až dostane na pokoj lampu. Naopak ve Výmaru pro turisty připravili pokoje s postelemi s nebesy, které pro zvýšení exkluzivity nazvali např. Schillerovo lože, Lisztovo lože, Napoleonovo lože apod.²¹⁷

Protože v práci pokračoval i na hotelu, někdy i dlouho do noci, vadil mu nejčastěji hluk z ulice a špatné osvětlení místnosti. Zima ho trápila v Kroměříži: „jak kamna dohoří, je vidět dech.“²¹⁸

Ve Vídni ho potkala při únorovém pobytu třeskutá zima, která v té době uhodila i v Praze. Pozoroval, jak se město snaží vyrovnat s nelehkou situací, která zasáhla i pobyt v hotelu. Ve Vídni zamrzaly prameny a praskalo potrubí, koupání bylo zakázáno.²¹⁹ Navíc ve městě začala řádit chřipka.²²⁰

²¹³ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 1925, z Teplé.

²¹⁴ *Tamtéž*, 22. 8. 1926, plné obsazení hotelu Český dvůr českými občany. 13. 7. 1927 z Olomouce, kde se právě koná jarmark, a obsazené jsou všechny české hotely.

²¹⁵ *Tamtéž*, 1925, z Děčína.

²¹⁶ *Tamtéž*, 21. 7. 1928, z Magdeburku. Píše, že „ubytování čpí nepříliš důkladnou čistotou, ale ne jak v Kolíně, spíš jako v Chebu“.

²¹⁷ *Tamtéž*, 18. 7. 1928, Výmar.

²¹⁸ *Tamtéž*, 8. 12. 1925, z Kroměříže.

²¹⁹ *Tamtéž*, 10. 2. 1929, z Vídne.

²²⁰ *Tamtéž*, 12. 2. 1929, z Vídne.

2.4. Stravování

Mendla trápily dlouhodobé potíže se zažíváním²²¹, čemuž nabitě cestovní plány jednoznačně nesvědčily a není vyloučené, že špatné trávení způsobovaly. Kvůli citlivosti svého žaludku si pravidelnou stravu pečlivě hlídal, jinak by se potýkal s nevolností a závratěmi. Když manželce napsal, že při pobytu v Královci přibral na váze, byl z toho nadšen, neboť to znamenalo, že je zdrav.²²² Málokdy zmiňoval přesné denní menu, ale je jisté, že nevynechával, žádné ze tří základních denních jídel, pokud to nebylo nevyhnutelné. Když měl možnost snídaně ve svém ubytovacím zařízení, využil toho, jinak si při delších pobytech našel kavárnu na cestě do práce, kterou pak pravidelně navštěvoval. Na obědy se obvykle nevzdaloval z archivu a jedl v přítomnosti archivářů. Večeře už bývaly pestřejší, přesto radši zůstával konzervativně věrný vyzkoušeným restauracím. Čas od času byl pozván na večeři do soukromí, k některé z osobností, se kterými se měl tu čest setkat. Nebylo výjimkou, že byl pozváný na večeři ke konzulovi domů.²²³ Například v tepelském klášteře stoloval s opatem, převorem a děkanem. Podával se zajíc.²²⁴ V Nových Hradech si nebyl příliš jistý svou životosprávou: „Za posledních osm dní jsem absolvoval dvanáct okurkových salátů a dvanáct telecích.“²²⁵

K obsluze v hostincích se vyjadřoval sporadicky. Zajímavý je poznatek z Děčína, kde díky tomu, že mluví česky, je obsluhován se zvýšenou úctou jako pán od úřadu.²²⁶

Největší zážitky měl pravděpodobně z večeří v Mnichově. Hotel Obelisk, ve kterém bydlel, nabízel menu *table d'hôte*²²⁷, kterého využíval a setkal se tak s dalšími hosty.²²⁸ U stolu seděl s třemi anglickými učitelkami z misie v Káhiře, které byly nyní na prázdninách, dále s Američankou, Maďarkou - učitelkou gymnastiky s narovnaným nosem, a Japoncem - stavebním inženýrem, který mizel na celé dny.

²²¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 12, 1935 - musel jít na operaci se slepým střevem.

²²² *Tamtéž*, i. č. 21, 3. 8. 1928, Královec.

²²³ *Tamtéž*, září 1929, z Amsterdamu.

²²⁴ *Tamtéž*, 1925, z Teplé.

²²⁵ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č., dopis 27. 8. 1926, Nové Hrady.

²²⁶ *Tamtéž*, 1925, z Děčína.

²²⁷ Heslo *table d'hôte*, in: Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford 2005. s. 1559. – nabídka jednotného omezeného menu za jednotnou cenu.

²²⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 29. 7. 1927, z Mnichova.

Hned první večer se setkal s rozdílnou etiketou jednotlivých zemí. Zatímco on se jako muž představil německy své sousedce u stolu, ona jen anglicky poděkovala. Z toho si odvodil, že žena pochází z USA. Zdvořilostní konverzaci využíval k procvičení cizího jazyka, především své angličtiny. Američanka tak Mendlovi vysvětlila, že v její vlasti cestují jen ženy a muži vydělávají, proto cestuje s přítelkyní po Evropě sama. Její manžel byl operním zpěvákem metropolitní opery v New Yorku. Dalším Američanem byl mladý germanista, který v Mnichově studoval rukopisy.

Při jídle se seznámil i s obyvateli Mnichova. Rozepsal se o sympatickém mladém páru s ročním dítětem, který pro něj reprezentoval nového podnikatelského ducha, který dokázal využít příležitosti města. Zdroj obživy si totiž mladí rodiče obstarávali pronájmem části svého bytu turistům, protože manžel zatím stále studoval.²²⁹

2.5. Volný čas

Jak již bylo naznačeno, Bedřich Mendl si pracovní cesty příliš neužíval, neboť se těšil zpět domů. „Rytmus archivních zájezdů mám konec konců rád, neboť rychlý rytmus znamená brzký konec a opětovný návrat,“ napsal z Olomouce.²³⁰

Na hotelu zpravidla pokračoval ve čtení zahraničních edic či psaní odborných studií dlouho do noci. Snažil se dohnat svůj skluz, který se zdá být permanentní. Snad v každém dopise zmínil, že svou vědeckou práci nestíhá. Když v Nových Hradech dopisoval svůj článek o Moháči, povzdechl si, že již hotové části k sobě nepasují: „Pekař by se smál, mně je to k uzoufání.“ Načež se obrátil na manželku: „Víš, že ta práce, to je moje v bolestech rodící se dítě.“²³¹ Je to důkaz, že za tolik obdivovanou profesionalitou a pečlivostí se skrývá neuvěřitelná historikova disciplína a vůle. „Není-li a nebude-li úspěchu, není ani víry v člověka. Jeho vážnost závisí na úspěchu.“ Tento poznatek napsal své manželce v dopise z roku 1927.²³² Téhož roku potkal v mnichovském archivu Karla Julia Belocha, autora publikací o

²²⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, blíže nedatovaný dopis z roku 1927, z Mnichova.

²³⁰ *Tamtéž*, dopis 13. 7. 1927, Olomouc.

²³¹ *Tamtéž*, dopis 27. 8. 1926, Nové Hradky.

²³² *Tamtéž*, bez bližší datace, z Prahy, adresován do Ostravy.

dějínách starověku.²³³ Působil dojmem staré legendy, která je pomalu překonávaná, doklepávající bídny život slavného učenice. Mendl se řečnický tázal, jestli i jeho budoucnost jakožto vědce bude taková, či zda mu jeho vědecký úspěch může zajistit i lepší život.²³⁴

Moc volného času tedy na cestách nezbývalo.²³⁵ V prosincovém dopise ze Zhořelce si stěžoval, že nemá dostatek času ani na nákup vánočních dárků: „Tady v krámě za výkladní skříní mívají Weinachtsmany, jeden byl dokonce živý.“²³⁶ V pracovní dny večer nikam nevyrážel. Výjimkou byly pobyty v zahraničí či v pohraničí, kde se snažil poznat život a postavení české menšiny. Například z Nových Hradů nadšeně píše: „Z celého městečka, donedávna čistě německého, cítíš, že bude dobyto.“²³⁷ Jihlava na něj zapůsobila svým politickým prostředím, protože „česká Jihlava působí silně“.²³⁸

V Mnichově se setkal s členy tělovýchovných spolků Pokrok, Sokol, v Mnichově byl zvaný Slovan, a záložního spolku Praha.²³⁹ Více než polovina členů byla zaměstnaná v textilním průmyslu jako krejčí. Podívovali se prý, že si Češi neustále stěžují, protože z jejich zkušenosti je tvrdý život všude. Avšak přiznali, že si možná žijí na vyšší úrovni, než kdyby pracovali v Čechách. Paradoxem je pokračování dopisu, kde Mendl poznamenal, že v Německu je odbytová krize a stoupá německý nacionalismus, takže život českých exulantů nebude jednoduchý.²⁴⁰ Když si na konzulátu vyžádal adresy českých spolků, odmítli mu je dát s odůvodněním, že se schází na nejhorších místech v nejchudších čtvrtích, poněvadž česká menšina tam patřila mezi nejchudší.²⁴¹ Činnost konzulátu kritizoval, protože podle jeho názoru neplnil své povinnosti a například nedostatečně zajišťoval výuku češtiny ve večerní škole. Přesto seznal, že zde často i druhá generace mluvila česky, což nazval

²³³ Například BELOCH Karl Julius, *Griechische Geschichte*. Strassburg 1912 – 1927.

²³⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 21.8. 1927 z Mnichova.

²³⁵ *Tamtéž*, 13. 8. 1926, Praha, přepsal sem svůj rozvrh na další dny: 19. – 20. Jindřichův Hradec, 22. – 24. – Nové Hradky, 3. 9. – Vyšší Brod.

²³⁶ *Tamtéž*, 9. 12. 1926, ze Zhořelce.

²³⁷ *Tamtéž*, 22. 8. 1926, z Nových Hradů.

²³⁸ *Tamtéž*, 20. 5. 1926, z Jihlavy.

²³⁹ *Tamtéž*, 9. 8. 1927, z Mnichova.

²⁴⁰ VACULÍK Jaroslav, *Češi v cizině 1850 – 1938*. Praha 2009. s. 57 - autor zde uvádí, že Češi v Německu byli po první světové válce jedna z nejohroženějších krajanských větví. Poválečná hospodářská deprese postihla zejména krajany zaměstnané v textilním a strojírenském průmyslu a živnostníky.

²⁴¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 28. 7. 1927, z Mnichova.

rezistencí prostých lidí.²⁴² Do spolku Pokrok se několikrát vrátil „vypít zde máz piva“, avšak nevěděl, o čem si s krajany povídat.²⁴³ V Magdeburgu si naopak československou společnost užíval, když se seznámil s konzulem, jenž se živil jako bankéř a velkopřemyslník. Podobně se mu zalíbila i společnost amsterdamského konzula.²⁴⁴

Pokud zůstával v městě přes víkend, měl možnost využít volné neděle, nebo někdy se svým pobytem trefil do státního svátku, kdy archivy nebyly v provozu. Pak buď opět doháněl odbornou práci, nebo si naplánoval na menší výlet po okolí, v případě že mu ho nepřekazila únava nebo špatné počasí.²⁴⁵ V podobných chvílích se Mendl představil jako obdivovatel přírody, kterou sleduje jak při procházkách, tak i cestách vlakem.

Velmi se těšil na výlet v jižních Čechách, kde se chtěl podívat na Trocnov: „Vzrušuje mě to víc než kdysi Husinec a ovšem daleko víc než časlavské kosti.“²⁴⁶

Kulturních zážitků ze svého putování moc neměl. V dopisech se ani jednou nezminil o návštěvě divadelního představení a jedinkrát o koncertu.²⁴⁷ Několikrát vzpomenu návštěvu kina, ale ve všech případech měl v té době možnost navštívit biograf ve společnosti přítele nebo příbuzných. Z toho by se dalo usoudit, že samotný by se při podobných akcích nebavil. Ostatně vždy, když zavítal do muzea či galerie, litoval, že jeho žena nemůže být s ním. Přiznával jí funkci prostředníka svých zážitků.²⁴⁸

V Mnichově navštívil Mendl blíže nespecifikovanou galerii, dále pak slavnou Glyptotéku a Pinakotéku. Je zajímavé číst, co vše mu při prohlídce padlo na mysl. Jednak je ze sbírek nadšený, ačkoliv díla jeho milovaného Cézanna mu přijdou slabá. Přemýšlí však, kde sehnal Mnichov peníze na takovou kolekci. Uvědomil si tak chudobu a provinciálnost Prahy. Všiml si rovněž rozvinutého turistického ruchu v Mnichově a litoval, že všichni ti turisté se nepodívají do Čech, které by měly také co nabídnout.²⁴⁹ Překvapili ho někteří návštěvníci, které podle hovoru hodnotil jako

²⁴² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21 9. 8. 1927, z Mnichova.

²⁴³ *Tamtéž*, 1927, z Mnichova.

²⁴⁴ *Tamtéž*, září 1929, z Amsterdamu.

²⁴⁵ *Tamtéž*, 9. 8. 1927 z Mnichova – vydal se na procházku k Wörtsee.

²⁴⁶ *Tamtéž*, srpen 1927, Nových Hradů.

²⁴⁷ *Tamtéž*, 18. 12. 1929, z Paříže, koncert Slovanského ústavu.

²⁴⁸ *Tamtéž*, 8. 12. 1925, z Kroměříže.

²⁴⁹ *Tamtéž*, 13. 8. 1927 z Mnichova.

nehodné takové krásy, jednu návštěvnici viděl spát v obrazárně na pohovce.²⁵⁰ S charakteristikou lidí, které na svých cestách potkal, si koneckonců servítky nebral. Angličany označil za snoby²⁵¹, v Mnichově ho rozčilovaly hlučné Francouzky, které dokonce označil za tlusté padesátileté matrony.²⁵²

Ve Výmaru zase charakterizuje místní lid jako „řádný národ, jenž se dovede tak podle předpisu těšit“, ale „jsou trochu příliš prostí a schází jim přirozený vkus, kteří mají naši lidé“.²⁵³ V Magdeburgu konstatuje, že v Německu „je úžasně mnoho invalidů“.²⁵⁴ Postupně však poznává protestantskou etiku, ke které mu otevřelo cestu studium knih Maxe Webera.²⁵⁵ Přiznal Němcům mnoho ctností, např. pracovitost²⁵⁶, dovednost poslouchat, a změnil názor na tento národ „Vidí-li to zde člověk, zvolal by málem: blahoslavení poražení, neboť jim patří budoucnost.“

Ve Vídni si naopak všiml bídy²⁵⁷, která byla vidět i na lidech. V zemi byla vysoká nezaměstnanost a generální konzulát krajany bez práce musel podporovat.²⁵⁸

Při procházce v Amsterdamu, když obdivoval prostorné žití Holanďanů, si uvědomil, jak bohatá země to je oproti střední Evropě. Jak mu konzul prozradil, Holandsko se koncentrovalo na fyzické pohodlí a náboženství. Mělo dobře organizované školství i péči o zdraví, ale kulturní život se nerozvíjel. Neexistovala zde například stálá opera a návštěvy zahraničních interpretů pak byly pro diváky drahé.²⁵⁹

V Kolíně navštívil výstavu soudobého ruského a německého umění. Mendl preferoval spíš moderní směry, proto nebyl příliš nadšený z převážně realistické

²⁵⁰ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 26. 7. 1927, z Mnichova.

²⁵¹ *Tamtéž*, k. 1, i. č. 21, srpen 1927, z Mnichova.

²⁵² *Tamtéž*, 13. 8. 1927, z Mnichova.

²⁵³ *Tamtéž*, 18. 7. 1928, z Výmaru.

²⁵⁴ *Tamtéž*, 21. 7. 1928, z Magdeburgu.

²⁵⁵ Mendl překládal a recenzoval zahraniční autory, měl proto dobrý přehled o mezinárodních trendech. Porovnání jeho metodologie s Weberovou se věnuje ve svých článcích Jan Horský. V dopisech neuváděl přesné názvy literatury, kterou četl. Pravidelně si však ze zahraničních archivních knihoven odnášel na pokoj cizojazyčnou literaturu, kterou v Československu nemohl sehnat.

²⁵⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 21. 7. 1928, Magdeburg – příkladem lásky k práci je pro něj zrušení povinné vojenské služby, která jinak ubírá dva roky práce.

²⁵⁷ *Tamtéž*, 7. 2. 1929, z Vídne.

²⁵⁸ *Tamtéž*, 10. 2. 1929, z Vídne.

²⁵⁹ *Tamtéž*, září 1929, z Amsterdamu.

ruské tvorby: „Výstava současného umění (...) jest přece jen výstavou toho, co nás bolí, čím dnes žijeme.“²⁶⁰

Při svém pobytu v Paříži bez rodiny v prosinci 1929 a lednu 1930 měl více příležitostí žít kulturně. Navštěvoval často svého tchána s tchýní, ti žili ve Francii již několik let. Potkal se s Františkem Kupkou, byl pozván na večeři k profesoru Marcu Blochovi.²⁶¹ Před odjezdem se šel rozloučit s Louvrem.²⁶²

Když pobýval pracovně ve Vídni podruhé v roce 1931, spolupracoval zde s kolegou Antonínem Friedlem, zaměstnaným na velvyslanectví. Ten mu také obstarával večerní program. Tentokrát již Rakousko nečelilo extrémním teplotám, a tak měl den zpestřen úředními návštěvami na konzulátu či v ředitelství státního archivu. Konzul Karel Kazbunda se snažil ve Vídni Mendla zdržet a nabídl mu možnost, že by mohl nastoupit na konzulátu na místo zástupce. Mendl nabídku odmítl, i když by to pro něj bylo finanční polepšení. Musel by však být ve Vídni bez rodiny, nadto měl dost nedokončených závazků.²⁶³

2.6. Doprava

Bedřich Mendl osobní vůz nevlastnil.²⁶⁴ Nejčastěji cestoval vlakem, který byl ideálním dopravním prostředkem i na delší vzdálenosti²⁶⁵, navíc ho vždy dokázal dopravit přímo na požadované místo. Aby čas na svých služebních cestách co nejlépe využil, využíval i noční spoje. Ve vlaku mohl pracovat, ale rád také pozoroval míhající se krajinu. Nevyhýbal se proto ani osobním vlakům IV. třídy u meziměstské dopravy, neboť zde mohl potkat zajímavé lidi a vychutnat si pěkný výhled na krajinu.²⁶⁶ Vlaková doprava však nebyla bezproblémová. Cestu do Mnichova, na které musel přesezat v Chebu a Hoffu, mu znepříjemnilo čekání na zpožděné

²⁶⁰ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 22. 10. 1929, z Kolína.

²⁶¹ Marc Bloch (1886 – 1944), francouzský historik, představitel školy Annales (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 687.).

²⁶² AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 10, 12. 1. 1930, z Paříže.

²⁶³ *Tamtéž*, 20. 5. 1931, z Vídne.

²⁶⁴ *Tamtéž*, i. č. 1 - Hlášení Židovské obci.

²⁶⁵ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, cesta do Francie.

²⁶⁶ *Tamtéž*, ze Schwerinu 27. 7. 1928, všiml si větrných mlýnů.

spoje.²⁶⁷ Podobně ztratil trpělivost při celní prohlídce vlaku z Francie, kdy jednomu z pasažérů „prohlíželi i trepky“.²⁶⁸ Jindy byly zase vagóny přeplněné nebo zakouřené.²⁶⁹

Mezi nejoblíbenější Mendlovy dopravní prostředky nicméně patřila lodní doprava. V roce 1928 zvolil cestu parníkem ze Štětína do Královce a i při zpáteční cestě do Berlína si chtěl cestu lodí zopakovat. I kdyby musel volit alternativní řešení v případě špatného počasí, chtěl se doplavit se alespoň do Gdaňsku a odtud pokračovat vlakem.²⁷⁰ V Královci obdivoval přístav. Lodní doprava se pro něj stala novou zábavou.²⁷¹

V Řeznu se vydal na výlet parníkem na Donaustauf.²⁷² V té době už věděl, že chce o Donaustaufu napsat článek do sborníku k Pekařovým šedesátinám.²⁷³ Jak vysvětluje v dopise, Donaustauf je vrch, nebo spíš několik vrchů, které uzavírají řezenskou plavbu, vedoucí po Dunaji z Řezna přes Pasov, Vídeň, Uhry a dále k Černému moři. Na jednom z nich je hřbitov germánských velikánů, na druhém se nachází zřícenina biskupského hradu, který v roce 1355 od řezenského biskupa odkoupil Karel IV. Pokusil se tak posunout panství české až k Dunaji, ale narazil na odpor řezenských, kterému nakonec podlehl. Po návratu do Čech nenápadně skrze pražská privilegia převedl hlavní obchodní trasy z cesty Řezno – Praha na cestu Norimberk – Praha. O málokterém tématu se takto rozepisoval. V tomto případě přiznal, že téma ho „chytlo a drží ho“.²⁷⁴ Obdobně nadšeně psal manželce z Paříže, kde objevil vhodnou látku pro novou knihu.²⁷⁵ Měl o celém díle, které teprve začal zpracovávat, překvapivě poměrně přesnou představu včetně názvu (Politika Karlova), počtu stran (500 až 600), a první kapitoly, která by byla kritickým rozbořem Majestas Carolina s přihlédnutím k francouzskému právu. Tento projekt

²⁶⁷ *Tamtéž*, 20. 7. 1927, z Mnichova.

²⁶⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 10. 8. 1926, z Prahy, popisuje cestu z Paříže.

²⁶⁹ *Tamtéž*, 20. 5. 1925 - vlak do Jihlavy byl přeplněn, 1926 – přestupoval z přeplněného vlaku z Paříže do Štrasburku. V dopise z 2. 9. 1926 nabádá Eleonoru, aby zajistila místenky na cestu s dětmi domů. 20. 7. 1927 si stěžuje na vlaky české i německé, že mají zpoždění. V září 1929 mu vadili kuřáci na cestě z Řezna do Amsterodamu, na této cestě viděl Zeppelin.

²⁷⁰ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 3. 8. 1928, cesta lodí z Královce do Berlína trvala přibližně jeden den, cesta vlakem z Gdaňsku do Berlína asi 20 hodin.

²⁷¹ *Tamtéž*, 3. 8. 1928, z Královce.

²⁷² *Tamtéž*, 8. 9. 1929, z Řezna.

²⁷³ MENDL, Bedřich, *Zápas o Donaustauf*. In: *Od pravěku k dnešku*, Praha 1930, s. 215 – 232.

²⁷⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 8. 9. 1929, 12. 9. 1929, z Výmaru.

²⁷⁵ *Tamtéž*, 18. 12. 1929, z Paříže.

chtěl uskutečnit do tří let, avšak soudě podle bibliografie se mu nápad nepodařilo do smrti zrealizovat.

Po městě se pohyboval obyčejně pěšky, ale když to bylo nutné, využil městskou hromadnou dopravu. V Norimberku jezdil do archivu tramvají²⁷⁶, v Berlíně byla nedaleko archivu zastávka metra.²⁷⁷

Na výlet do Naardenu²⁷⁸ ho vzal místní honorární konzul Kokeš autem, což byla pro Mendla příjemná změna. Navíc ho zaujala i osobnost konzula, který byl bývalý Baťův cestující, nyní exportér železa do Holandské Indie.²⁷⁹

2.7. Rodina

Mendl byl velmi zaměstnaný a s dětmi nemohl trávit moc času²⁸⁰, úřední povinnosti ho navíc mnohokrát oddělily od rodiny na několik týdnů bez ohledu na aktuální situaci. Z doby zachycené korespondencí hlídal sám děti jen jednou. Bylo to v roce 1927, kdy jeho manželka pobývala v Ostravě: „bez tebe je ovšem smutno, jsme bez královny, život bez půvabu.“²⁸¹ Kvůli cestám chyběl doma také na některé rodinné oslavy, např. narozeniny své i svých nejbližších, vyčítá si svou nepřítomnost na Mikuláše v roce 1926.²⁸² Vánoce 1929 a Nový rok 1930 slavil s tchánem a tchyní ve Francii, kde dokončoval své bádání ve francouzských archivech.²⁸³

Jednoznačně však svou rodinu neopomíjel. Dojemné jsou pasáže, kde se snaží své zážitky zprostředkovat na dálku svým potomkům a přiblížit jim své putování. Například při cestě do Nových Hradu klade manželce na srdce, aby dětem vyprávěla za něj dětem pověst o bílé paní a sladké kaši.²⁸⁴ S psaními pro manželku posílal i speciální pohledy, či krátké dopisy určené dětem.²⁸⁵ Zakládal si na tom, aby získaly dobré vzdělání a dělal si starosti, zda ve škole dobře prospívají a na jejich úspěchy

²⁷⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 25. 8. 1927, z Norimberku.

²⁷⁷ *Tamtéž*, 8. 8. 1928, z Berlína.

²⁷⁸ *Tamtéž*, 16. 9. 1929, z Naardenu.

²⁷⁹ *Tamtéž*, 17. 9. 1929, Amsterdam.

²⁸⁰ *Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla*. s. 179 – 180.

²⁸¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 11. 2. 1927, z Prahy.

²⁸² *Tamtéž*, 8. 12. 1926, ze Zhořelce.

²⁸³ *Tamtéž*, prosinec a leden 1930.

²⁸⁴ *Tamtéž*, 1926, dopis z Jindřichova Hradce.

²⁸⁵ *Tamtéž*, 28. 8. 1926, zarážející je, že se ve svém dopise pro děti podepsal jako Mendl.

byl pyšný.²⁸⁶ V době Mendlovy smrti dokončovala nejmladší dcera střední školu, nejstarší dcera Eleonora byla posluchačkou Státní školy zdravotní a syn Dušan studoval na Vysoké škole strojní a elektrotechnické inženýrství.²⁸⁷ V roce 1929 zajistili s manželkou starším dětem půlroční docházku ve francouzské škole, čímž využily pobytu prarodičů ve Francii a dali dětem příležitost získat dobrou znalost cizího jazyka, jednalo se však také o ozdravný pobyt.²⁸⁸

Mendl se také neustále zajímal o zdravotní stav své rodiny, což pravděpodobně souviselo s jeho dlouhodobou rekonvalescencí v dětství. V prvních letech korespondence s manželkou řeší vážné onemocnění své dcery Milky.²⁸⁹ I v dalších letech se nepřetržitě vyskytovaly v jeho rodině různá onemocnění, ať už šlo o banální virózy a dětské nemoci či o zlomenou nohu z dovolené na lyžích.²⁹⁰ Sám Mendl užíval prášky na žaludek, játra a proti obecné nevolnosti²⁹¹, z archivního prachu ho pálily oči.²⁹² Smutná epizoda v jeho korespondenci i životě jeho rodiny byl boj Eleonořina otce se smrtelnou nemocí v letech 1929 až 1931. Při Mendlově vánočním pobytu v Paříži byla panu Mráčkovi diagnostikována rakovina tlustého střeva. Nádor byl viditelný na rentgenu, z čehož Mendl usuzoval, že už musí být rozsáhlý.²⁹³ Manželce v souvislosti s tchánovým onemocněním napsal: „Život je smrtelný a člověk neví, jak blízko či daleko je konec. Ale příklad, jenž dává [tchán – pozn. autora], přežije. Chtěl bych jednou stát tak statečně a poctivě před koncem svým jako tatík, chtěl bych zanechat tak světlou památku. Nejen chci, slibuji to Tobě a sobě.“²⁹⁴ Tchán zemřel v květnu roku 1931²⁹⁵ v Československu.

Dalším tématem, které nelze opominout, jsou finance. Mendl na své cesty dostával určitý obnos peněz od zaměstnavatele a nepředpokládané výdaje, například vynaložené za fotografování archiválií, dostával proplacené. Tyto diety mu

²⁸⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, květen 1931 - poznámka, že Elenka je nejlepší žačkou ve třídě, ale působí ospale, Mendl se domnívá, že je to způsobeno čtením Jiráskova F.L. Věka do pozdních hodin.

²⁸⁷ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 10 – Účty.

²⁸⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 31. 8. 1926, Praha, Mendl zařizuje Dušanovi a Elence možnost pololetní absence ve škole.

²⁸⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, září 1926 (špatně založeno), z Nových hradů - Milena pravděpodobně trpěla onemocněním žláz, měla vyrážku na kůži a problémy s trávením.

²⁹⁰ *Tamtéž*, 5. 2. 1929, z Vídně.

²⁹¹ *Tamtéž*, 12. 9. 1929, z Řezna.

²⁹² *Tamtéž*, 21. 7. 1928, z Magdeburgu.

²⁹³ *Tamtéž*, 22. 1. 1930, z Paříže.

²⁹⁴ *Tamtéž*, 12. 1. 1930, z Paříže.

²⁹⁵ *Tamtéž*, 24. 5. 1931, z Vídně.

zajišťovali určitý komfort a schopnost reprezentace svého úřadu, což dokládají třeba popisy ubytování a stravování. Nastaly však výjimečné situace, kdy manželku musel požádat o zaslání peněz, např. když si v parném létě byl nucen kupovat každý den novou košili, protože by mu je nikde nestihli vyprat.²⁹⁶ Eleonoru neustále ujišťoval, že peníze neplýtvá²⁹⁷, a ji naopak nabádal, ať na sobě nešetří. Mendl si v dopisech neustále vyčítal, že nemůže své manželce zajistit životní úroveň, kterou by si zasloužila, že je naopak zatěžována jejich finanční situací a musí se omezovat.

I když z cest většinou spěchal domů, putování po Německu si v roce 1928 záměrně prodloužil, protože po více jak měsíci měl nárok na vyšší sazbu.²⁹⁸ Naopak pokud výjimečně nevyčerpal cestovní dotace, čekal byrokratické problémy.²⁹⁹ V zahraničí vymýšlel, jak by si mohl různými cestami navýšit rozpočet ve chvílích nouze. Zkoušel například požádat honorární konzulát, zda by mu neproplatil účty za fotografie archiválií, které by mu dočasně propůjčil.³⁰⁰ Později však dodal, že z představy konzulátu, který by mu byl nápomocný, se vyléčil, neboť byrokracie vyřízení žádostí zdržovala.³⁰¹ V dopisech samozřejmě probíral i záležitosti svého kariérního postupu. V roce 1926 se v dopisech poprvé zmiňuje o nadcházející habilitaci a uklidňuje sebe i manželku, že by podle Vojtíška mělo být její získání jasná záležitost.³⁰²

Jelikož jeho manželka studovala stejný obor jako on a v dění historických kruhů se orientovala, mohl se jí zmiňovat o odborných problémech v dopisech i blíže. Z Královce jí vysvětluje důvod své polemiky s Pekařem a několika dalšími kolegy v problematice roboty na církevních statcích, neboť v účtech německých rytířů našel důkaz pro svou verzi teorie.³⁰³ V dopisu ze Zhořelce se stručně zamýšlí nad negativním významem protestantismu s poznámkou, že lépe to proberou později, až bude zpátky doma.³⁰⁴

²⁹⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 3. 8. 1928, z Královce, nové košile mu ale nesesdí, protože mají příliš nízký límec a zdá se mu, že na něj lidé koukají.

²⁹⁷ *Tamtéž*, 7. 10. 1925, z Teplé – šetří peníze, platí jen sluhovi.

²⁹⁸ *Tamtéž*, 20. 7. 1928, z Královce.

²⁹⁹ *Tamtéž*, 12. 9. 1929, z Řezna.

³⁰⁰ *Tamtéž*, 3. 8. 1928, z Královce.

³⁰¹ *Tamtéž*, srpen 1928, z Královce.

³⁰² *Tamtéž*, 9. 12. 1926, ze Zhořelce.

³⁰³ *Tamtéž*, 192, z Královce – z textu vyplývá, že manželka již byla s tímto sporem seznámena a on jen doplňuje své poznatky. Své pracovní záležitosti s ní pravděpodobně pravidelně probíral.

³⁰⁴ *Tamtéž*, 9. 12. 1926, ze Zhořelce.

Naopak v dopisech z Prahy informuje svou manželku o kauzách probíraných v tisku, vždy však pouze doplňuje čerstvé informace. Lze tedy předpokládat, že Eleonora se o dění ve světě sama aktivně zajímala.³⁰⁵

Svou manželku bezmezně obdivoval. Pro její vyrovnanost a klid, kterého on nebyl schopný, protože měl „vždy více dobré vůle než stačil plnit“.³⁰⁶ V roce 1928 se cítil z dlouhého putování unavený. Opustil práci pro noviny, protože zjistil, že to není zaměstnání pro něj.³⁰⁷ Označil se za „člověka, který mnoho chtěl a mnoho neumí“.³⁰⁸ Takto o svých schopnostech pochyboval ještě několikrát. Nejvíce se styděl v cizině za jazykový handicap. Pozvání od Henriho Pirrena a následně Fritze Quicka³⁰⁹ do Belgie odmítnul, protože necítil, že by se svou znalostí francouzštiny mohl navázat nějaké přátelské vztahy.³¹⁰ Naopak si cenil své ženy, která měla podle jeho názoru na jazyky talent.³¹¹ Jako kdyby se omlouval za svou nevyrovnanost, napsal jednoho dne své manželce: „Jsem syn slabého otce a silné matky.“

2.8. Kongresy

Téma Kongresy se týká pouze let 1933 a 1936.³¹² Zatímco k roku 1933 je v archivu k dispozici několik dopisů, pro rok 1936 jsou to pouze tři pohledy.

V roce 1933 se konal ve Varšavě VII. Miedzynarodowy kongres historykow. Mendl ještě před odjezdem napsal dopis z Prahy³¹³, ve kterém popsal přípravy na cestu a svěřil se, že pociťuje trému. Kongres musel být vskutku významnou událostí, neboť si kvůli němu nechal ušít smoking. Do Varšavy odjížděl v sobotu vlakem.

³⁰⁵ Například je zmiňována aféra fašisty Radola Gajdy v roce 1926 (ČAPKA František, *Dějiny zemí koruny české v datech*. Praha 1999), Mendl píše: „Praha žije ve znamení Gajdy a aféry“ – což je podle něj trapné, neboť Gajda i jeho nepřátelé glorioly pozbyly. – AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 13. 8. 1926, z Prahy.

³⁰⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 26. 7. 1927, z Mnichova.

³⁰⁷ Soudě podle bibliografie a občasných zmínek v korespondenci psal Mendl články pro Národní listy.

³⁰⁸ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 8. 8. 1928, Berlín.

³⁰⁹ *Tamtéž*, 29.12.1929, Quicke ho zval na mezinárodní kurz historické geografie.

³¹⁰ *Tamtéž*, pozván byl v prosinci roku 1929 při svém pobytu v Paříži.

³¹¹ *Tamtéž*, leden 1929, z Paříže.

³¹² O kongresu ve Varšavě vyšel Mendlovi 20. srpna 1936 článek v Národních listech, o historickém kongresu či konferenci v Bukurešti jsem záznam nenašla.

³¹³ *Tamtéž*, 16. 8. 1932, z Prahy.

Ubytování byli účastníci v sejmovém hotelu, kde na pokojích tekla teplá i studená voda. Další den si vyzvedli pozvánky, odznak a slibný program přednášek, ve kterém však k Mendlovu zklamání chyběl Pirenne. Večer se musel zúčastnit banketu s prezidentem, ministry a starosty.

Když v pondělí přednášky začaly, Mendl se rozhodl, že chce strávit co nejvíce času v kongresových místnostech, aby si zvykl na špatný vzduch a spousty lidí. Kongresové místnosti se nejspíš nacházely v areálu Varšavské technické univerzity.³¹⁴ Volbu sálu ale považoval za nešťastnou vzhledem ke špatné akustice. Zesílení hlasu přednášejících amplionem nepomohlo, protože se zvuk pouze odrážel od stěn, takže řečníkům stejně nebylo rozumět. Následkem toho diváci odcházeli, nebo se začali bavit mezi sebou.

Kongresu se účastnilo velké množství států, počínaje Alžírskem, konče Jugoslávií. Kongresu se účastnili prezidenti, ministři, biskupové, kardinálové, vyslanci. V pondělí večer se konala recepce u ministerského předsedy. Mendl si povzdechl, že Češi vypadali chudě, protože mezi nimi téměř nikdo neměl řád.

V úterý měl svou přednášku, na kterou v přednáškové síni počkalo kolem šestnácti lidí, což byl ve výsledku poměrně dobrý počet, když ho mohl porovnat s účastí na přednáškách svých kolegů. Se svým přednesem nebyl spokojený, ale po věcné stránce si byl svou přednáškou jistý. Předsedající, ale i ruský a rumunský kolega ho pochválili.

V dalších dnech zjistil, že se národnosti při přednáškách vzájemně podporují, např. francouzští historici se účastní francouzských přednášek. Tak i on musel jít na přednášku profesora Bidla, která sklídila úspěch. Mendl akorát Bidlovi vytkl, že přednášku o víc jako půl hodiny protáhl, čímž rozměnil její věcný obsah.

V posledních řádcích dopisu z konference se věnoval německé delegaci. Na kongresu se chovali korektně a zdrženlivě. Jeden z německých kolegů ho pozval spolu s polskými kolegy na oběd, při němž by s ním rádi pobrali zakládání polských

³¹⁴ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 20. 8. 1933, Varšava, Mendl zmiňuje setkání v polytechnice, což bude zkratka pro polský název univerzity Politechnika Warszawska (Politechnika Warszawska, <http://www.pw.edu.pl/>, [cit. 13. 6. 2011]).

měst.³¹⁵ Mendl odmítl, protože mu bylo nepříjemné sedět s lidmi, kteří by s ním, kvůli jeho židovskému původu, ve své vlasti odmítli sedět.

Konec kongresu již Mendl podrobněji nepopsal. Pouze manželce vyložil své plány pro příjezd domů.

V pohledech z roku 1936 není nikde explicitně uvedeno, o jakou akci se jedná. Vzhledem ke skutečnosti, že cestoval se svým kolegou Odložilíkem³¹⁶ a v dalších dopisech zmínil, že je všude „plno historických řečí“, z Bukurešti prozatím viděli jen univerzitu a hotely, bude se pravděpodobně jednat opět o kongres nebo konferenci.³¹⁷ V poslední pohledu zprostředkoval pouze stručný zážitek z audience u rumunského krále. Prince Michala popsal jako osobnost s inteligentním výrazem.³¹⁸

³¹⁵ Mendl v roce 1929 napsal článek o obyvatelích polské Vratislavi a jejím hospodářském rozvrstvení – MENDL, Bedřich, *Brestu zu Beginn des 15. Jahrhunderts. Eine statistische Studie nach dem Steuerbuche von 1403*. In: Zeitschrift des Verein für Geschichte Schlesiens 63. s. 154 – 185.

³¹⁶ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 13. 4. 1936, z Bukurešti.; Otakar Odložilík (1899 – 1973), český historik, profesor na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 790 - 794.)

³¹⁷ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 14. 4. 1936, z Bukurešti.

³¹⁸ *Tamtéž*, 17. 4. 1936, z Bukurešti.

Závěr

Osobnost Bedřicha Mendla byla ve vzpomínkách a nekrolozích popisována nejrozličnějšími superlativy. Byl považován za pečlivého heuristika, pilného vědce, vnímavého odborníka s neobyčejným přehledem, příjemného a přátelského společníka, chápavého profesora i „muže zlatého srdce“.³¹⁹ Jsou to většinou charakteristiky vytvořené lidmi, kteří s Mendlem pracovali a byl pro ně především kapacitou svého oboru.

Jak uvedl jeho syn Ing. Dušan Mendl ve svém poděkování, pro něj byl jeho otec spíš uzavřeným, možná lehce tajemným člověkem a neustále zaneprázdněným členem rodiny.

Jeho dopisy o něm prozrazují, že to byl člověk, který svou rodinu miloval, ale protože chtěl své manželce a dětem zajistit pohodlný život a materiální svobodu, musel obětovat společně prožitý čas. Jeho druhou láskou totiž byla historie, která nenabízela jednoduše a rychle vydělané peníze.

Mendl si ve svých psaních často vyčítal, že nedokáže zajistit své manželce ideální životní úroveň, kterou by si podle jeho mínění zasloužila. Několikrát se jí přiznal, že si pravděpodobně nabírá více povinností než může kvalitně splnit. Proto také přestal přispívat na čas popularizačními články do novin.

Tento vnitřní rozpor mezi snahou o finanční zaopatření svých nejbližších, a zároveň pocitem zodpovědnosti za určitou úroveň své práce, která však nebyla dostatečně ohodnocena, provázel Mendla asi celým manželským životem. Domnívám se, že to byl také jeden z důvodů předčasného odchodu ze světa, neboť mu nacistická okupace znemožnila uspět alespoň v jednom z těchto cílů.

Z dopisů psaných v osamění daleko od rodiny se často vytrácí prvek úspěšného profesionála. Toto odloučení snášel špatně, nebo se o tom minimálně snaží velmi přesvědčivě ujistit svoji manželku. Nejednou se zmiňuje, že má pochybnosti o svých schopnostech, např. nevyužil možnosti jet sám do Bruselu na historický kurz, protože si nevěřil ve svém cizojazyčném projevu, a tak se to pro něj stalo zbytečnou investicí. Ve společnosti cizích lidí se cítil nejistý a nerad vedl konverzaci.

³¹⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 20 – Vzpomínky.

V jeho očích ho právě v těchto nedostacích doplňovala Eleonora, což byl asi základ jejich šťastného manželství. Popisoval ji jako vyrovnanou, klidnou, přátelskou a komunikativní, schopnou vnímat jedinečnou atmosféru města, kterou mu pak mohla předat.

Kontrastem k melancholickým pasážím jsou jeho mnohé poznámky k událostem či lidem, jež potkal na cestách. Mendl svou odzbrojující přímostí čtenáře rozesměje. Stručné charakteristiky, které však jednoznačně určily, jaké oblibě se dané město či člověk u Mendla těšil, vytahují Mendla ze škatulky vážných a konzervativních elitářů.

Domnívám se, že z rodinné korespondence profesora Mendla by mohla vzniknout zajímavá edice. Ačkoliv neobsahuje žádná převratná zamyšlení vědce – historika nad teoretickými problémy svého oboru, mohla by být přínosem pro dějiny každodennosti. Dává svou přirozeností obsahu možnost porovnat hodnoty a běžné, praktické problémy tehdejší doby se současností.

Seznam zkratk

Archiv Akademie věd České republiky	AAV ČR
Archiv Univerzity Karlovy	Archiv UK
fond Filozofické fakulty	fond FF
Archiv Národního technického muzea	Archiv NTM
Ministerstvo školství a národní osvěty	MŠANO

Prameny a literatura

Archivní prameny

Masarykův ústav a Archiv Akademie věd České republiky ³²⁰

- fond Bedřicha Mendla (1892 – 1940)
 - karton č. 1 – životopisný materiál, rodinná korespondence
 - karton č. 2 – osobní korespondence A - Č
 - karton č. 3 – osobní korespondence D - K
 - karton č. 5 – osobní korespondence S - Ž
 - karton č. 20 – veřejná činnost, vzpomínky, referáty a recenze, bibliografie, nekrology, varia
- fond Gustava Friedricha – osobní korespondence, karton č. 2, i. č. 110.
- fond Kamila Krofty – osobní korespondence, karton č. 3, i. č. 170.
- fond Jaroslava Bidla – osobní korespondence, karton č. 6, i. č. 426

Archiv Univerzity Karlovy

- Fond Filozofické fakulty, Osobní složka Bedřicha Mendla, karton č. 41, i. č. 482.

³²⁰ ČÁŇOVÁ Eliška, *Inventář č. 147*. Praha 1990.

Literatura

- BENEŠ Zdeněk, *Podmínky nástupnictví. Znovuobsazení profesur československých dějin na Univerzitě Karlově v roce 1937*. In: Kultura jako téma a problém dějepisectví. Brno 2006. s. 171-183.
- BORSKÁ – URBÁNKOVÁ Milena, *Sociální a majetková struktura městských rad v Českých Budějovicích v době předhusitské a husitské*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 107 – 145.
- ČAPKA František, *Dějiny zemí koruny české v datech* [online], <<http://libri.cz/databaze/dejiny/uvod.html>>.
- ČERVENKA Vladimír, *Ing. Dr. h. c. Theodor Mokřý (1857 – 1945)* [online], <http://tvrz.lnare-obec.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200053&id=1197&p1=1312>.
- FULBROOK Mary, *Dějiny moderního Německa. Od roku 1918 po současnost*. Praha 2010.
- HAVRÁNEK Jan, *Bedřich Mendl a Karlova univerzita*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1940. Praha 1997. s. 41-45.
- HLAVÁČEK Ivan – KAŠPAR Jaroslav – NOVÝ Rostislav, *Vademecum pomocných věd historických*. Praha 2002.
- HOLMANOVÁ Tamara, *Bedřich Mendl a jeho vztah k hořickému regionálnímu dějepisectví*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 53-58.
- HORSKÝ Jan, *Bedřich Mendl a noetika Maxe Webera*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 71-78.
- HORSKÝ Jan, *Struktura*. In: Kulturní a sociální skutečnost v dějzpytném myšlení. Příspěvky k dějinám českého dějepisectví Gollovy školy. Ústí nad Labem 1999. s. 186-203.

- HORSKÝ Jan, *Dějezpytec a pojmosloví*. In: Kulturní a sociální skutečnost v dějezpytném myšlení. Příspěvky k dějinám českého dějepisectví Gollovy školy. Ústí nad Labem 1999. s. 9-47.
- JAKUBEC Ivan, *Symbióza hospodářských a sociálních dějin a historie vědy a techniky* [online],
<http://www.cefres.cz/pdf/c21/jakubec_2001_hospodarske_socialni_dejiny.pdf>.
- JINDRA Zdeněk, *O proměnách oboru hospodářských a sociálních dějin u nás od doby působení prof. Bedřicha Mendla do roku 1992*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 61- 70.
- KUČERA Martin, *Studentská anketa k výročí M. Jana Husa v roce 1915. Z dějin mínění české tvůrčí inteligence za první světové války*. In: Pocta profesoru Zdeňku Kárníkovi. Sborník příspěvků k jubilantovým sedmdesátinám. Praha 2003. s. 119-142.
- KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví. Od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*. Praha 1997.
- LÁNY Jeroným, *Hřbitov u sv. Matěje nad Šárkou 1710 – 2001*. Praha 2001.
- MAREČKOVÁ Marie, *Přínos Bedřicha Mendla k typologii sociální struktury středověkých měst*. In: Historický časopis 28, 1980. s. 112 – 120.
- MAREK Jaroslav, *O historismu a dějepisectví*. Praha 1992.
- MENDLOVÁ Eleonora, *Prof. Bedřich Mendl a Hořice*. Praha 1948.
- MÍŠKOVÁ Alena - PAĎOUREK Jan, *Bedřich Mendl 29. srpna 1892 - 28. září 1940*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 9-29.
- NODL Martin, *Bedřich Mendl a sociální dějiny středověku*. In: Jaroslav Goll a jeho žáci. České Budějovice – Pelhřimov 2005. s. 475-501.
- NODL Martin, *Dějepisectví mezi vědou a politikou: úvahy o historiografii 19. a 20. století*. Brno 2007.
- *Oxford Advanced Learner's Dictionary*. Oxford 2005.

- PÁTEK Jaroslav, *Aktuální význam díla Bedřicha Mendla*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 33 – 40.
- PÁTKOVÁ Hana. *Editor na cestách. Sonda do každodennosti archivních badatelských cest ve dvacátých a třicátých letech 20. století*. In: Archivní časopis 50, 2000, č. 3. s. 146-154.
- POLIŠENSKÝ Josef, *Bedřich Mendl, průkopník studia dějin expanze Evropy*. In: Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992. Praha 1997. s. 47-51.
- STŘEDOVÁ Veronika, *Počátky formování konceptu dějin mentalit v české historiografii*. Praha 2008.
- VACULÍK Jaroslav, *Češi v cizině 1850 – 1938*. Praha 2009.
- *Vědecká konference k 100. výročí narození Bedřicha Mendla, prvního profesora hospodářských dějin Univerzity Karlovy 1892-1992*. Praha 1997.
- *Velký slovník naučný*, sv. I. Praha 1999.
- VYČICHLOVÁ Veronika, *Bedřich Mendl a francouzské dějepísectví*. In: Východočeské listy historické 17-18, 2001. s. 181-202.
- ZEMANOVÁ Blanka, *230 let píseckého gymnázia* [online], <<http://www.icpisek.cz/docs/cz/gymnazium230let.xml>>.

Internetové zdroje:

- Archiv Národního technického muzea, <<http://www.ntm.cz/cs/archiv>>.
- Historický ústav Akademie věd České republiky, <<http://www.hiu.cas.cz/cs/>>.
- Ostpreussen.net, <<http://www.ostpreussen.net/>>.
- Politechnika Warszawska, <<http://www.pw.edu.pl/>>.
- Zmizelé elity, <http://www.zmizele-elity.usd.cas.cz/files/pdf/MENDL_Bedrich.pdf>.
- Bayerisches Hauptstaatsarchiv, <<http://www.gda.bayern.de/index.php>>.

Přílohy

Seznam příloh

- Příloha 1³²¹ – přepis dopisu Bedřicha Mendla ze dne 17. srpna 1927, fotokopie dopisu Bedřicha Mendla ze dne 17. srpna 1931 (4 fotografie).
- Příloha 2³²² – přepis dopisu Bedřicha Mendla ze dne 26. srpna 1931.
- Příloha 3³²³ – přepis dopisu Eleonory Mendlové ze dne 11. února 1927, fotokopie dopisu Eleonory Mendlové z 11. února 1927 (2 fotografie).

³²¹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 17. 8. 1927, z Mnichova.

³²² Tamtéž, 26. 8. 1931, z Prachatic.

³²³ Tamtéž, 11. 2. 1927, z Ostravy.

Příloha 1

Mendl odeslal dopis své manželce z Mnichova 17. 8. 1927. V tomto městě³²⁴ bádál asi měsíc - na konci července a v srpnu – poté se přesunul do Norimberku. Eleonoře v něm tradičně popsal svůj plán pro příští dny a vypravoval jí dva zajímavé příběhy, nad kterými v posledních dnech přemýšlel.

Drahá holčičko,

věřím, že zase Ti něco brání psáti. Peníze to již nebudou: jen aby to nebyla nemoc. Věřím, že bys mi psala častěji, neboť víš, jak toužím a stůnu po zprávách. Jsou jediným mým potěšením mimo práci. Neboť pracuji nyní jako divý: myšlenka, že na tempu tom závisí den mého návratu a výsledky, dodává mi síly a soustředění. V archivu od ½ 9 do 4 hod. vydržím zcela pěkné tempo a pět minut před čtyřmi, když zvoní, necítím ani hlad. Pak ovšem rád se člověk nají, rád vyjde na vzduch a rád by se potěšil. Spěchal jsem dnes domů s pevným očekáváním, že najdu od Tebe zprávu. A už se musím tomu oddati: ani nemohu žádati sem dopisu: pondělí, doufám, už počnu v Norimberku a tam ještě dříve najdu snad toužený dopis.³²⁵

Nechci mnoho psát. Pracuji i doma, neboť toho v Norimberku nebude. Těším se ostatně na to jako na jakési prázdniny. Ve chvíli, kdy budeš čísti tento dopis, budu již závodní běh za sebou míti vyhozený nebo vyhraný nebo prohraný. Konečně na dni nezáleží. Tak začnu 23., 24. Pamatuješ se z Vratislavi.³²⁶ V Norimberku toho rozhodně nečekám již tolik, ač archivář (vrchní archivář!) Mühlbauer tvrdí, že zažiji pěkné překvapení. Co se zdejších norimberských fondů týče, vidím již, že nepřeháněl. Je to někdy úžasné. Dopisy Benátek dóžete králi Václavovi IV o obchodu leží tu apod. nalézám nyní nad očekávání. Byl jsem ve Vratislavi spokojen, našel-li jsem dvě, tři nové věci za den. Dnes našel jsem asi deset. Při tom jen lituji, že

³²⁴ Mendl nikdy nespecifikuje archiv, ve kterém bádál. Vzhledem k rozsahu fondů, které Mendl v dopisech popisuje, se pravděpodobně jedná o Bayerisches Hauptstaatsarchiv. (Bayerisches Hauptstaatsarchiv, <<http://www.gda.bayern.de/index.php>> [cit. 15. 6. 2011].)

³²⁵ Otevírací doba archivu zpočátku Mendla znepokojovala, protože nepřála přestávce na oběd (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 20. 7. 1927, z Mnichova). Protože tento dopis je psaný v posledních dnech jeho pobytu v Mnichově, se novým denním režimem se již sžil.

³²⁶ Ve Vratislavi bádál na jaře roku 1925.

zájem musí být jen mechanizován: vedle listů Karlových smí mne zajímat privilegium krále polského pro Norimberk, ale velké vlámské privilegium hraběte flanderského mne již zajímat nesmí. A smí mne zajímat jen několik let. ale mimochodem přece jen utkví někdy něco, obzor přece se šíří. A literaturu, již si nosím domů někdy slouží registům, většinou ale slouží jen tomu, abych si rozšířil obzor svého historického vědění a našel také kus bezprostředního poznání.³²⁷

Psal bych Ti zas o životě práce, v němž není zatím změny, nýbrž jen postup. Abych Tě pobavil, napíši Ti o dvou věcech, jež jsou v těchto dnech slyšel. Prvou v archivu. Předchůdce nynějšího Obersekretáře³²⁸ byl stařeček již letitý, kterého poslali do penze, když dosloužil. Byl prý tenký od samého šetření, nepřál si obědu, byl svobodný a stále šetřil. Ale vědělo se, že ještě více šetří než musí, ale nevědělo se, co s penězi dělá. Když Rächl byl přesazen do Mnichova, přišel k němu, představil se mu a povídá, že má velkou prosbu. Dlouho nechtěl s řečí ven, konečně se vyznal. Báł se, že umře hladu na stará kolena, šetřil a kupoval cenné papíry. Ale doma báł se, že by mu je někdo ukradl a proto choval je v úředním stole, ale také aby nikdo nevěděł. Několik dní než vystoupil z úřadu vyňat je a prohlížel je. Tu slyší někoho jít, lekl se a chtěl je schovat. Proto nenápadně je vložil do fasciklu, který pořádal a aby se nic nestalo, fascikl s jinými uložil do depa, věda, že nikdo tam nepůjde. Ale archiv je obrovský, druhý den nemohl se upamatovat, do kterého fasciklu své cenné papíry vložil. Prohlédl celý fond, ale uplynulo ještě několik dní a musil odejít z archivu a nic neměl. – Teprve po půl roce našel Rächl papíry. Všiml si, že čouhají větší papíry z fasciklu, ale ovšem z fasciklu v jiném fondu, než on udával. Bylo tam 35.000 Marek, před dvaceti pěti lety.³²⁹ – Stařeček prý radostí plakal, ale nedal mu ovšem nic.

Další už není zábavné, a to vše je jen zábavné, vidí-li člověk ty fondy. V zemském archivu u nás by se to ani nemohlo státi. – Historie dlouhá neméně skutečná. Náš bývalý Japonec³³⁰ má přítele, také sem oficielně poslaného, patrně ve vojenské

³²⁷ Pro regesta zpracovával jen přesně ohraničené období v době vlády Karla IV. Viz výše.

³²⁸ Obersekretär – v překladu do češtiny – vrchní tajemník (překlad: Eva Rajzlová).

³²⁹ Jednalo se o úspory před první světovou válkou. Po první světové válce čelilo Německo hyperinflaci, která by tak archiváři úspory výrazně znehodnotila (FULBROOK Mary, *Dějiny moderního Německa. Od roku 1918 po současnost*. Praha 2010. s. 21 – 43.).

³³⁰ O inženýrovi z Japonska se Mendl zmiňuje v předchozích dopisech v souvislosti se společností cizinců, se kterými večerí.

záležitosti. Ten loni jde po ulici, hlavní třídě zde. Náhle před ním kdosi ztratí z kapsy cosi, on se shýbne a zvedne: růženec. Zavolá na muže toho. ukáže se, že muž má hroznou radost, nevýslovnou radost. Cestuje se svým růžencem k papeži a růženec je mu hrozně důležitý. Nabízí peníze za odměnu, mnoho peněz. Japonec odmítá, Angličan se uráží, nutí. Přistoupí druhý anglicky mluvící muž Ir. Dají se do řeči: Angličan vysvětluje, že on růženec nutně potřeboval, neboť je na cestě do Říma, aby daroval papeži velký dar. Ir se uráží, proč nedá radši chudým Iřům, Japonec ihned má nápad, ať to dá na Japonce postižené zemětřesením. Z toho společný oběd a porady. Výsledek: Angličan dá na Japonce 35.000 marek, ale dá-li také někdo jiný. Japonec, že dá 10.000 M. Angličan, že by to musil vidět. Konec asi chápeš. Je pro bláhevost lidí příznačný. Druhý den se shromáždili. Japonec přivezl 10.000, Angličan 35.000, co Ir nevím. Pak Angličan prohlásil, že mezi nimi musí býti důvěra úplná. Odevzdal svých 35.000 Irovi a Japonci, aby s tím odešli, že klidně počká, že ví, že se vrátí. Odešli, aby mu vyhověli a zase přišli s penězi. Pak byla řada na Japonci, zůstal sedět a odevzdal svých 10.000. Ovšem páni již nepřišli a on těch našich 80.000 Kč vzal ze státních peněz domnívaje se, že stát nic neztratí a třikrát tolik získá. Z toho ze všeho nevím, jaké ponaučení. Snad žádné. Jen že Milka mezi těmi Japonci je opravdu jako mezi svými. Nevím, zda mne chytily ty cifry: 35.000 tu i tam, či to že ten, který je přinesl poctivě, nedostal nic. Jisto je, že mně obě ty historky zaujaly. Jsou to malé romány, či odstrašující historie o bezcitnosti lidské. Mysli na mne, necht' i děti myslí na mne a přejte mi zdaru!

Líbám Vás a přeji příjemných poslední šesti – pěti – dní venku.

Bedřich.

Dobrý den,

1927, 17. 8.
Mnichov
B

Nebo, že jsem Ti něco bral psát. Píše to již někdo: jen aby to bylo
nové. Tím, že by mi psal častěji, neboť vš, jak to mám a stím po zprávě.
Jen jediným mým potěšením mím psát. Neboť píše již jako dříve: mím
bude, že na tenkrát tam jím den něco mím a výsledky, dodám mi nějak
postředem. Vrchol od 1/2 9 do 4 hod. vyjde zcela pěkně tempo a pět minut
před čtyřmi, když jsem, někdy mi hlíd. Pak ovšem od se domů mím,
od vyjde na vzhled a od by se pokřil. Spěchal jsem dle domů s psaní
očekáváním, že vyjde od Tebe psaní. Ať se mím tam oditi: ani
nemohu psát psaní dopis: v pondělí, doplním, až počm v Norimberce a tam ještě
dávě vyjde pod tenký dopis.

Někdy mnoho psát. Píše již dle, neboť toto v Norimberce nebude.
Tím se ostatně na to jako na jakési prázdnu. Ve chvíli, kdy budeš číst
tento dopis, bude již jistě někdo za sebou mít vzhled nebo psaní. Končí
na dni nejlépe. Tím psaní 23., 24. Pamatuj se k Vatikánu. V Norimberce toho
rozhledně psaní již tolik, ať archivář (nebo archivář!) Měhlbauer točí, že se již

Foto č.: 1 - 17. srpna 1927, z Mnichova. s. 1.

přeliv přelupem. Co se dějalo novimberských fondů tyče, vidím již, že nepřeháněl.
Je to někdy řízení. Dopisy Benátek dožte knihi Václavovi IV o obvodu leží tu
a pod. Hledám nyní nad očekávání. Byl jsem ve Vatikánu spolehn, mohl - bi jsem
dát, to nové věci za den. Dnes mohl jsem si deset. Při tom jsem lituji, že
jsem musel dožte jen mechanizovan: vedle listu Karlovyh pán me přijímat
privilegiu kněze polského pro Norimberk, ale vedle olivské privilegium kněze
flanderského mne již přijímat nesmí. A pán me přijímat jen několik let. Ale mimos-
chodem přes jsem utvářel někdy něco, obzor přes se sní. A literaturu, již si
posmí domní někdy slouží registru, většinou ale slouží jen tomu, abych
si rozšířil obzor svého historického vědomí a mohl také kus nepřímého
poznání.

Před bych Ti pos o životě práce, v němž není žádný záměr, nýbrž jen
postup. Abych Tě pobavil, napíši Ti o domě našem, již jsem v tomto domě
byl. Ovšem v archivu. Ředitel našeho Oblastního byl starší již
letitý, klavíra poslali do penze, když dostal. Byl pyšný a od svého štěstí,
neřekl si nikdy, byl prostoduchý a stále šel. Ale věděl se, že ještě více
světla než mohl, ale nikdy neměl, co o penězi dělá. Když Reich byl přezran

Foto č.: 2 - 17. srpna 1927, z Mnichova. s. 2.

do Mnichova, šel k němu, předstíval se nemoc a povídá, že má velkou potřebu. Blahoměř
nechtěl s ním nic, konečně se uvažuje. Bál se, že mu hlady na stará kolena, šel
a kupoval cenné papíry. Ale domů bál se, že by mu je někdo ukradl a proto
choval je v předním stole, ale také aby nikdo nevěděl. Několik dní se nespínil
z nudy a užal je a prohodil je. Tu slyší někoho jít, lehl se a čekal je schovat.
Proto nejspíše je vložil do fassiblu, který pořádal a aby se nic nestalo, fassibl
s jinými vložil do depa, řekl, že nikdo tam nejdě. Ale arxiv je obrovský, každý
den nemohl se upamatovat, do kterého fassiblu se cenné papíry vložil. Prohledal celý
fond, ale uplynulo několik dní a musel odejít z arxivu a nic neměl. - Teprve
po půl roce našel Rachel papíry. Věděl si, že obsahuje některé papíry z fassiblu,
ale ovšem z fassiblu v jiném fondu, než on čekal. Bylo tam 35.000 Mark,
před deseti pěti lety. - Stavěček při radosti plakal, ale řekl mu ovšem nic -
Bát se neměl zbabat, a to se je jen zbabat, vidí-li člověk ty fondy. Vjem -
stejně arxiv se nás by se to asi nemohlo stát. - Historie druhé změny plnění.
Někdo bývalý japonský přítel, také sam oficiální poslaného, přišel se vojenské
záležitosti. Ten loni je po ulici, bláznivě tře. Měle před ním loni
ztratil kapesník, on se shýbnou a zechne: níže. Zavela se může toho.

Foto č.: 3 - 17. srpna 1927, z Mnichova. s. 3.

něže se že muž má trochu radost, nešťastná radost. Cestuje se ovšem něžně
 k papíři a něžně je mu hodně důležitý. Věří peníze že slouží, mnoho peněz.
 Japonci ohrožují, Angličan se věří, nutí. Přistoupí drahý anglický měnoví muž br.
 Dají se do věci: Angličan rozpočítá, že on něžně nutí potřeboval, neboť je on cestou
 do čísla, aby dostal papíři velký dar. br se věří, proč není větší chudým
 Japonci ihned mi říkají: at to dá na japonce postřížení penězů. z toho
 opotřebení obět a porady. Výsledkem: Angličan dá na japonce 35.000 marek, a
 dá-li také něco jiný. Japonce, že dá 10.000 M. Angličan, že by to mohl
 vidět. Konec mi chápě. Je pro blížnost lidí přiznání. Druhý den se shromáždili
 Japonci přinesl 10.000, Angličan 35.000, co br nemlu. Pak Angličan prohlásil, že
 mezi nimi musí být důvěra. Odevzdal rojal 35.000 Jm a Japonci, aby stáhli
 odešli, že klidně počká, že si, že se vrátí. Odešli, aby mu vyhověli a zase přišli
 a peníze. Pak byla řada na japonci, zůstal sedět a odevzdal rojal 10.000. Ovšem
 jimi již nepřijímá on teď někde 80.000 Kč rojal se státní peněz domovce
 se, že stát nic neztratil a byl také takhle přelstěn. z toho se však nemlu, jako přelstěn.
 Srd žele. Je že šleha mezi těmi Japonci je opravdu jako mezi rojemi. Nemlu, že
 mezi drahými ty výhy: 35.000 tu i tam, že to je ten, který je přinesl
 peníze, nedostal nic. Jisto je, že mám obě ty historické zájezdy. Jsem to mlu

Foto č.: 4 – 17. srpna 1927, z Mnichova. s. 4.

Příloha 2

Dopis odeslal Mendl své manželce 26. 8. 1931 z Prachatic. V srpnu toho roku projížděl městské archivy na jihozápadě Čech. Hlavním stanovištěm jeho pobytu byly Strakonice, ale podle programu téměř každý den navštívil jiné město. Takto rušnou služební cestu však nezažíval poprvé. Zejména putování po československých archivech bylo pokaždé naplánováno na dny.

Drahá holčičko,

od posledního dopisu byl jsem v Písku, opět ve Strakonicích, Vodňanech a nyní jen v Prachaticích, spokojen – až na nedostatek zpráv od Vás. Na poště neměli zde pro mne nic, jen dopis z ústavu, Šusta³³¹ žádá mne adresu a chce před odjezdem do ciziny se mnou mluvit. Důležitější než takové rozluky jest pro mne této chvíle, že alespoň v pondělí odpoledne obdržel jsem od Tebe lístek. Vzpomínám stále na Vás, nyní nevím, jsi-li v Praze. Tuze bych si přál přijet v sobotu pozdě v noci do Prahy. Mám o Dušana strach³³² a rád bych byl doma, když přijede. ale nevím ovšem, podaří-li se mi. Chci, pokud mohu, dostátí slova a absolvovat celou cestu. Pořád si při tom slibuje, že tohoto druhu bude poslední.

Tedy referát. V písku počal týden menší nepříjemností. Archivář jest prof. Kaiser³³³ a Kristen³³⁴ mi poslal jeho dopis s podpisem: Maisner. Paleograf se tedy neosvědčil, a mne v Písku nikdo nečekal. Pak hledání prof. Kaisera v bytě, zatím mu dopis přece došel, on hledal zase mne. Konečně jsme se setkali. Na štěstí: výtěžek tak skromný, že ve stanovenou dobu jsem se přece dostal na dráhu. Ve 4 hod. byl jsem opět ve Strakonicích, o ½ 5 na poště, marně, ale o ½ 6 lístek přece jen přišel, díky. Hodina volná: návštěva u řed. Novotného na rozloučenou, večer ještě

³³¹ Josef Šusta (1874 – 1945), profesor všeobecných dějin na Karlově Univerzitě (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 502 – 505.).

³³² Syn Dušan odjel se skautem do Podkarpatské Rusi. (AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 1931 – ve složce založeno bez datace, ze Strakonic.).

³³³ Prof. Josef Kaiser (1882 – 1975), učitel dějepisu a zeměpisu na gymnáziu v Písku, správce městského archivu (ZEMANOVÁ Blanka, *230 let píseckého gymnázia* [online], <<http://www.icpisek.cz/docs/cz/gymnazium230let.xml>> [cit.16. června 2011].).

³³⁴ Zdeněk Kristen (1902 – 1967), archivář, od roku 1947 profesor pomocných věd na Palackého univerzitě v Olomouci (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 844.).

procházka po městě: rodný domek Fr. L. Čelakovského³³⁵ v roztomilé řadě prostých domků, i on by byl pěkný, ale dali mu fasádu z uměl. kamene a prostota starého domku a skvělost nové fasády vespolek kazí dojem. Večer: balení, kufr jsem si poslal do Horažďovic a jel jsem jen s aktovkou a baťohem (tuším Elenčíným).

O ¾ 7 odjezd přes Učenice do Vodňan, ve ¼ 9 jsem již byl v radnici. Veliká spousta písemného materiálu, např. účty o vydáních městských ze XVI. stol., kopiáře atd. atd. Žádný inventář. Zábava se starostou Maškem. Pak za privilegii do muzea. Tam provádí řed. uč. penzista. Privilegia a listiny jsou pěkně hřebíčky ve vitrínách a skříních připevněny. Dlouhé práce s odstraňování hřebíčků, posléze možno kolacionovat a opsat listinu Karlovu z r. 1372 a jeho listinu královny Žofie, kterých kdysi Čelakovský³³⁶ ve Vodňanech nenalezl. Mezi tím prohlídka muzea (stejně jako na konec v Písku). V Písku museum uspořádal prof. Koušer vskutku se znalostí, ve Vodňanech to dělají diletanti tři pensisté aspoň s chutí. Některé věci mají tam velkolepé, např. Alšovy kresby pro výzdobu vodňanského kostela. Řada obrovských a krásných plachet, nepřímá to souvisí s tím, že Herites³³⁷ býval tam starostou a Mokřý³³⁸ notářem. Ráno přišlo, ale odpoledne se dešť znenáhla utišil a mohl jsem se vypravit směrem k Telčicím, které leží asi ½ hodiny od Vodňan. Aspoň chelčický kostelíček jsem z dálky viděl a zařadil mezi dopisy, které bych chtěl si trvale zachovati ve své, bohužel nestálé, paměti.

Večer příjezd do Prachatic. Vskutku mne udivily. Po řadě měst, kde člověk pamětihodnosti musí hledat, zde dojem úchvatný. Jsem nadšen, také materiálu v archivu dost. Jen dopis od Váš žánrný.

Končím zatím dopis. Musím jít spat, neboť zítra hned po práci (budu-li dopoledne hotov) jedu do Vimperka, abych byl večer v Kašp. Horách. Psal bych ještě, ale v Národním domě šetří světlem jako vůbec i mnohým jiným. Ostatně jsem

³³⁵ František Ladislav Čelakovský (1799 – 1852), český básník a překladatel (Heslo *František Ladislav Čelakovský*, in: Velký slovník naučný, sv. I. Praha 1999. s. 268.).

³³⁶ Jaromír Čelakovský (1846 - 1914), první profesor českých právních dějin na pražské české univerzitě, správce městského pražského archivu (KUTNAR František – MAREK Jaroslav, *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*. s. 429.).

³³⁷ František Herites (1851 – 1929), spisovatel, lékárník a starosta Vodňan (Infocentrum Vodňany, <<http://www.infocentrumvodnany.cz/infocentrum/osobnosti/herites/frantisek>> [12. června 2011].).

³³⁸ Antonín Mokřý, notář ve Vodňanech, poslanec Ústavodárného shromáždění ve Vídni (ČERVENKA Vladimír, *Ing. Dr. h. c. Theodor Mokřý (1857 – 1945)* [online], <http://tvrz.lnare-obec.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=200053&id=1197&p1=1312> [cit. 12. června 2011].).

jediný návštěvník hotelu, v restauraci jen místní četníci, pošta atd. Turisté se rozprchli, cítím s nimi, třebaže večery bývají dosti pěkné.

Resumé: práce pokračuje a daří se mi dobře. Líbám Vás oddaně

26./ VIII. 1931

Bedřich.

Příloha 3

Eleonora Mendlová odeslala 11. února 1927 po příjezdu Ostravy dopis svému manželovi. Do Ostravy odjela se svou nejmladší dcerou Milenou na ozdravný pobyt a Mendl se v Praze staral o domácnost. Zachované listy pro manžela existují celkem dva. Druhý z nich odeslala paní Mendlová z Prahy do Paříže, když manžel zůstal přes vánoční svátky s jejími rodiči ve Francii.³³⁹ Dopis odhaluje, že Eleonořin obsah listů se podobal v hrubých rysech svými popisy korespondenci jejího manžela.

Milý hošíku,

prvý den ráno v Ostravě. Vzpomínám mnoho na Tebe i na dětičky, jak se Vám daří a co stále děláte. My se máme výborně. Cestu jsme měly velmi příjemnou, jeden nefalšovaný polský žid s pejzy, ale velmi blahobytný s kožichem asi z 10 lišek, jiný ze Slovenska, který vyprávěl, jak za 5 let po smrti svého otce zpětínasobil své jmění. Zajímavě poslouchat. K Miluně byli všichni velmi vlídní, takže ona se dobře bavila a při tom bavila i své spolucestující. Na nádraží nás čekala Eva i její muž s autem, což Milunku velmi nadchlo. Doma bohatá večeře a teplá lázeň. Nejvíce potěšení nám dělá sníh, už za Brandýsem se sním objevil a stále ho bylo více a více. Na Radhošti nám ho Eva slibuje celý metr, už se nesmírně těším. Jak pak Vám se daří? Mnoho na Vás myslím, jak se Ti daří. Jen se mnoho neunavuj a nepřipouštěj si starosti ani s Národními Listy ani s habilitací.³⁴⁰ Hlavní je zdraví a když všichni jsme veselí, peníze jsou jen prostředek k životu, ne život sám, na to nesmíš zapomínat a tím se trápit. Dnes mnoho nepíši, chystáme se s dětmi ven, abych přece viděla Ostravu. Ještě jsem neviděla nic, než radnici z jednoho okna a z druhé strany Ostravici a přes řeku jezdí vozíky s koksem, to by bylo něco pro Dušana. Jen buďte hodně veselí a často mi pište a kdyby někdo stonal, ihned, prosím, telegrafuj. Jinak bych neměla klid.

³³⁹ AAV ČR, Osobní fond Bedřicha Mendla, k. 1, i. č. 21, 7. 1. 1930, z Prahy.

³⁴⁰ Mendl byl již přihlášený k habilitačnímu řízení, docenturu získal v červenci 1927. Viz kapitolu Bedřich Mendl (1892 – 1940).

Děti ať doužívají biorlein, co je za oknem a dr. Škorpilová by jim měla předepsat další, když Dušan začíná přibývat, aby se to podepřelo.³⁴¹

Příště budu psát více. Na shledanou se těší a stýská se mi hodně.

Tvá Lalka.

³⁴¹ Opakovaně se Mendl v dopisech obává o synovo zdraví, protože se mu zdá rachitický.

1

11. února 1927.

[Ostrava]

Milý bratře,

prý den ráno v Ostravě. Uzpomínám si mnoh
na Tě a na dětičky, jak se Vám daří a co stále děláte.
My se máme výborně. Co tu jsme měli velmi příjemnou,
jeden nefalšovaný polský žid spěšný, ale velmi blabolžný
s říjkou asi z 10 lísek, jindy z Plzeňska, který vyprávěl, jak za 5 let
po smrti svého otce zpět navštívil své jinochu. Zajímal se fackat.
K lidem byli všichni velmi vliční, tak že se ve dobře barila a
při tom barila i ve splucestující. Na nádrží na
úvalu Eva i její muž s autem, už lidem velmi
nadeho. Doma bohatá večeře a teplá lázeň. Nejvíce potěšení
mám dělá mi, už za Brandýsem se mi už jen a stále ho bylo
více a více. Na Radhošti mám br. Eva slibuje už metr, už
se nesmíme těšit. Jak pak Vám se daří? Mnoh

Foto č.: 5 – 11. února 1927, z Ostravy. s. 1.

Ua's muplenn, jaž ani se ti datí. Jen se muplenn neuvanj
a nepřijmí si starosti ani s Národním listy ani s kal-
litou. Hlavní je zdání a když někdo píše vesele, peníze pro
jin prostrádek a životu, ne žít s'm, na to nemůž zapo-
mínat a tím se trápit. Dnes muplenn nepří, když se
se odčiní ven, alych přece viděla Ostranu. Jestli jsem neměl
nic, než raději z jedné strany a z druhé strany Ostranu
a přis rědu jezeli vzišy s křesem, to by bylo něco pro duševní

Jen bratři hrom vesele a častě mi píše a když někdo stál
ihned, přisim, telegrafij. Jinak by neměla klid.

Děti at' druzí nji' bratři, wje za dnuem a di. P. P. P. P.
A jsem měla předeprat dala, když duševní zaji'va' přilg'at,
aly se to předeprat.

Přítelí lidé píše více. Na shledanou se těš - aly' se' se mi

ludé

Ta' kalda.

Foto č.: 6 - 11. února 1927, z Ostravy. s. 2.